

Η ΝΕΑ

ΖΩΗ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΕΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ,

ΕΤΟΣ Α'

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1904

ΑΡΙΘ. 2.

ΝΕΑ ΖΩΗ

ΙΣΕΡΧΟΜΕΝΟΣ κ' ἐγὼ μαζὺ μὲ τοὺς ἄλλους κεκλημένους εἰς τὸν νέον αὐτὸν ναὸν τῆς Τέχνης, τὸν ὁποῖον ἀνήγειρεν ἡ «Νέα Ζωή», αἰσθάνομαι κάποιαν πνοὴν αἰσιοδοξίας νὰ φυσᾷ εὐεργετικὴ ἀπὸ τὸ μακρυνὸν πέλαγος τοῦ χρόνου.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι εἰμεθα ἀκόμη πολὺ ὀπίσω καὶ πολὺ μακρὰν τοῦ ἀναμορφωτικοῦ ρεύματος, τὸ ὁποῖον σύρει τὸν κόσμον πρὸς ἓν φωτεινὸν μέλλον καὶ δὲν ἔχομεν τίποτε τῆς ἀμυγῆς καὶ τίποτε τῆς προόδου, τὴν ὁποῖαν παρουσιάζει ἡ Δύσις κατὰ τὴν αὐγὴν αὐτὴν τοῦ νέου αἰῶνος. Εἰμεθα ἔθνος, τὸ ὁποῖον μόλις ἀφυπνίζεται ἀπὸ ἓνα βαθὺν ὕπνον δουλείας· ἔχομεν κοινωνικὸν χαρακτήρα ἀσημάτιστον εἰσέτι, φιλολογίαν μόλις ἀπελευθερουμένην τῆς σφραγίδος τοῦ πρωτογενοῦς καὶ ἀκόμη ζῶμεν μέσα εἰς μίαν ἀτμόσφαιραν, τὴν ὁποῖαν καθιστᾷ ἀπελπιστικῶς πνιγηρὰν καὶ ὀλίγον ἠλιθίαν, ἓνα πλῆθος ὀπισθοδρομικῶν ἀναθυμιάσεων, αἱ ὁποῖαι ἀναδίδονται ἀπὸ τὸ ἐγγὺς χρονικὸν διάστημα τῆς χθὲς ἐπὶ τῆς ὁποίας βαρύνει κάθε πρόληψις καὶ κάθε ἀμαθὴς φανατισμός.

Αὕτη εἶναι ἡ ἀλήθεια· ὀλίγον μελαγχολικὴ ἀλλὰ σιδηρὰ μ' ὅλα ταῦτα καὶ ἀναμφισβήτητος.

Καὶ ὅμως, ἐὰν τὸ φῶς δὲν εἶναι πολὺ· ἐὰν ἡ παρακολούθησις μιᾶς φιλολογικῆς ἀφυπνίσεως καὶ μιᾶς βρεφικῆς καλλιτεχνίας εἶναι πρᾶγμα ὀλίγον ἀχάριστον καὶ ὀλίγον κοπιώδες· ἐὰν μέσα εἰς ἓνα φιλολογικὸν περιοδικὸν δὲν ἔχη ν' ἀντικρύσῃ κανεὶς ἄλλα ἐγκέφαλων καὶ προσπαθειᾶς ὑπερόχους, καὶ ἀκόμη ἐὰν μέσα εἰς τὰς σελίδας τοῦ δὲν πρόκειται νὰ συναντήσῃ κανεὶς τὸ ὄνομα ἐνὸς Τολστώη ἢ ἐνὸς Σέγκιεδιτς

ἢ ἐνὸς Τσέχωφ, οἱ ὁποῖοι διατρέχουν τὸν κόσμον ὀλοκλήρον μὲ τὰ πτερὰ τῆς φήμης καὶ τῆς Δόξης, ἔχει ὅμως χωρὶς ἀμφιβολίαν νὰ παρακολουθήσῃ τὸ θεῖον καὶ ἤρεμον θέαμα μιᾶς αὐγῆς, ἐνὸς γλυκοχαράγματος ἐγειρομένου ἤδη εἰς τὸν ὀρίζοντα, γεμάτου ἀπὸ ὑποσχέσεις.

Δὲν εἶναι κατὰ τί τὸ ἐκτάκτως ὠραῖον καὶ ἡ παρακολούθησις μιᾶς φιλολογικῆς ἐπιφάσεως, ἐνὸς σχηματιζομένου ἔθνους, μιᾶς γλώσσης ὀργανισμένης, μιᾶς δημιουργικότητος, ἐγκλειούσης ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς προόδου ἀφροῦ ὑπῆρξαν πάντοτε ἡ φυλὴ τῶν μεγάλων συλλήψεων καὶ τῶν μεγαλειτέρων ἀποδόσεων;

Διὰ τί νὰ μὴν εἰμεθα αἰσιόδοξοι, νικηταὶ τῆς Ζωῆς;

Ποῖος ποτὲ θὰ ἠμποροῦσε νὰ προῖπη εἰς τοὺς ἀξέστοις θεμελιωτὰς τῆς Δημοκρατίας ἐν Ἀθήναις, ὅτι θὰ ἐγίνοντο οἱ χαράκται μιᾶς νέας ὁδοῦ εἰς τὰ Γράμματα καὶ τὰς Τέχνας, οἱ θεμελιωταὶ μιᾶς νέας πνευματικῆς περιόδου, τὴν ὁποῖαν ἡ Ἱστορία ἀπεκάλεσε Χρυσὴν; καὶ ποῖος θὰ ἦτο ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ ἠδύνατο ποτὲ νὰ μαντεύσῃ, ὅτι αἱ θλιβεραὶ ἡμέραι τῆς Χαιρωνείας θὰ ἦσαν αἱ προάγγελοι μιᾶς νέας φιλολογικῆς Ἀναγεννήσεως, ἡ ὁποία ἐφώτισε καὶ ἐσκόρπισε χυμοὺς Τέχνης καὶ ἐδημιούργησε καὶ ἐθαυμάσθη;

Ὁ σὺρχνός μας, ἐκτείνεται ὑπεράνω φορτωμένους ἀπὸ ἀναμνήσεις δόξης· τὸ ἔθνος μας κρατεῖ εἰς τὰς φλέβας του, ὅπως ὁ φοῖνιξ, τὸ μυστικὸν τῶν αἰώνων ἀναγεννήσεων.

Καὶ δι' αὐτὸ, εἰσερχόμενος κ' ἐγὼ σήμερον μαζὺ μὲ τοὺς λοιποὺς κεκλημένους εἰς τὸν νέον αὐτὸν ἀνάκτορον, τὸ ὁποῖον ἐθεμελίωσεν ἡ «Νέα Ζωή» πρὸς τιμὴν τῶν Γραμμάτων καὶ τῆς Τέχνης, αἰσθάνομαι τὴν πνοὴν τοῦ παρελθόντος νὰ φυσᾷ ὡς ἑλαφρὸς ζέφυρος ἀπὸ τὸ μακρυνὸν πέλαγος τοῦ χρόνου, νὰ σκορπίσῃ γύρω μου αἰσιοδοξίαν καὶ νὰ μοῦ χαρίσῃ ἐλπίδας αἰσιωτέρου μέλλοντος.

Χρ. Π.

ΜΕΛΕΤΗ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΡΑΒΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΕΩΣ

Υπό του Ἀρχιμανδρίτου

ΗΛΙΑ ΔΙΠ

Πρώην Καθηγητοῦ τῆς Ἀραβικῆς ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Σταυροῦ, καὶ ἐν τῷ Ἀβερωφείῳ Γυμνασίῳ.

Τῆς μελέτης μου ταύτης εἶχε γίνῃ ἐναρξίς τῆς δημοσιεύσεως ἐν τῷ ἐν Καίρῳ ἐκδομένῳ ἄλλοτε ἀξιολόγῳ Περιοδικῷ « Βιβλιοθήκη τοῦ Ἐθνικοῦ Λυκείου » (ἔτος Α', τευχ. ΙΒ', σελ. 343). Ἀλλὰ διακοπήσις τότε δυστυχῶς τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ, διεκόπη κατ' ἀνάγκην καὶ ἡ δημοσίευσίς τῆς προκειμένης μελέτης, ἣν ἀσμένως παραδίωκον νῦν τῇ « Νέα Ζωῆ » εἰς δημοσίευσιν, ἀναδημοσιεύων ἐλλόγως καὶ τὸ ἄλλοτε δημοσιευθὲν ἀπόσπασμα μετὰ μικρᾶς τινὸς τροποποιήσεως.

Ἡ τῷ ἀνθρώπῳ χαρισθεῖσα θεία πνοὴ ἐκφάνεται διὰ τοῦ λόγου διττῶς, ἐμμέτρως καὶ πεζῶς· διὰ τοῦ λόγου ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸν οὐρανὸν εἰς τὴν γῆν κατὰγει καὶ τὴν γῆν καθ' ἑσθ' οὐρανὸν καὶ ἐκυτὸν ἀμφοτέρων τῶν κόσμων πολλῆν ἀναδείκνυσι.

Προσβυτέρω μὲν, ὡς εἶναι γνωστὸν, ὑπῆρξεν ἡ ποίησις, νεώτερος δὲ ὁ πεζὸς λόγος. Ἀλλὰ τὴν πρώτην, καίτοι προσβυτέρων οὐσαν, δὲν ἐμάρανεν ὁ χρόνος, οὐδ' ἐκ τοῦ ὕψους αὐτῆς κατέρριψεν ἡ ἐξέλιξις τῶν αἰώνων, οὐδὲ τὴν ὑπεροχὴν αὐτῆς καὶ τὰ πρωτεῖα ἀφείλεν ἡ παλαιότης τῶν ἡμερῶν, ἀλλ' ἦν καὶ ἔστι, καὶ θέλει διαμείνει εἰς τὸν αἰῶνα ἀνθηρὰ, ἀειθαλῆς, ὑπὸ τῶν χαρίτων περιστοιχιζομένη καὶ ὑπὸ τῶν ἐραστῶν αὐτῆς ἐξυμνομένη. Ἐπειδὴ δὲ ὡς ποιητικὸν ἔθνος ἐν τῇ ἱστορίᾳ διεκρίθησαν καὶ οἱ Ἀραβες, τούτου ἕνεκα ἐν τῇ μελέτῃ μου ταύτῃ προτίθεμαι νὰ πραγματευθῶ, ἔσον τὸ δυνατόν συντόμως περὶ τῆς Ἀραβικῆς ποιήσεως.

Δὲν εἶναι δυνατόν ἐκ τῆς ἱστορίας νὰ ἐξακριβώσῃ τις τὴν ἀρχὴν τῆς ποιήσεως, καὶ τίς ὁ ἐφευρὼν αὐτήν, εἶναι ὅμως παραδεδομένον, ὅτι πρὶν ἢ ἔτι ἐφευρεθῇ ἡ γραφὴ, τὰ διάφορα γεγονότα ἱστοροῦντο εἰς ἔμμετρον λόγον, ἵνα εὐχερεστέρα γίνηται ἡ ἀπομνημόνευσις αὐτῶν καὶ ἡ διατήρησις καὶ ἡ μετάδοσις ἀπὸ τῶν προγενεστέρων εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ἀπὸ στόματος εἰς στόμα διὰ ζώσης φωνῆς. Ἀνετράφη δὲ καὶ ἀνεπτύχθη ἡ ποίησις μετὰ τῆς μουσικῆς, διότι ἀμφότεραι ἀρχαῖοιθεν ὑπῆρξαν παρὰ πᾶσι τοῖς ἔθνεσι δύο ἀδελφαὶ ἀχωρίστως συνδεμέναι, καὶ στενωτάτην πρὸς ἀλλήλας ἔχουσαι σχέσιν. Τὴν πρὸς τὴν ποίησιν τάσιν ἐπεδείξαντο οὐ μόνον οἱ πεπολιτισμένοι λαοί, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ βάρβαρα καὶ ἀγροῖκα ἔθνη· ὅργανα δ' αὐτῆς

ὑπῆρξαν οὐ μόνον αἱ ἀρμονικαὶ καὶ εὐγενεῖς γλῶσσαι, ἀλλὰ καὶ αὐταὶ αἱ τραχύταται καὶ μᾶλλον ἀξέστοι.

Οὐδεὶς ἀρνεῖται, ὅτι παρὰ τοῖς Ἕλλησι κατ' ἐξοχίην, καὶ κατὰ δεύτερον λόγον παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἀνεπτύχθη ἡ ποιητικὴ δύναμις, καὶ ἐφθασεν εἰς τὸ ἄκρον ἄκρον τῆς τελειότητος. Οὐχ ἦντοι ἔμως ἐκαλλιεργήθη ἱκανῶς καὶ ὑπὸ τινῶν Σημιτικῶν λαῶν, τυχούσα ἐπιμελείας παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς, Πέρσαις, Ἑβραίοις, καὶ Ἀραβί. Ρίπτων δὲ τίς τὸ βλέμμα εἰς τὴν Ἀραβικὴν ποίησιν δὲν θέλει μείνει ἀδιάφορος, ἀλλὰ πλήρης θαυμασμοῦ θέλει ὁμολογήσῃ τὴν ἀρχαῖον τῶν Ἀράβων ποιητῶν, καὶ τὴν ἐξαισίαν δύναμιν τῆς σπανίας αὐτῶν φαντασίας. Ἡ φαντασία αὐτῶν εἶναι ἐκπληκτικὴ, δὲν συνεχεται ὑπὸ τοῦ περιβάλλοντος, ἀλλ' ἀνίπτεται εἰς τὰ ὕψη, ὡς ὑψιπέτης ὑπερήφανος ἀετὸς· δυστυχῶς ἔμως βλάβος δὲν ἔχει. Εἶναι λίαν ἐξηγμένη καὶ ἀχαλιναγώγητος· δὲν περιορίζεται ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ πιθανοῦ καὶ ὑπάρχοντος, ἀλλὰ πᾶν ὅριον ὑπερπηδῶσα, τὰ ἀπίθανα καὶ ἀνύπαρκτα, ὡς πιθανὰ καὶ ὑπάρχοντα παρουσιάζει. Εἶναι ἵππος ὑπερπτικὸς καὶ θυμοειδῆς ἐθισθεὶς ὑπὸ τοῦ ἱππέως αὐτοῦ εἰς ἀγερωχίαν καὶ ἀκράτητον ὀρμήν, ὅστις δὲν ἀνέχεται νὰ βαδίσῃ ἐπὶ ἑμάλου ἐδάφους, ἀλλ' ἀναρριχάται εἰς τὰς ἀπορρώγας καὶ τὰς ἀποκρήμους κορυφὰς τῶν ὄρεων, ἀπέναντι οὐδενὸς προσκόμματος δειλιῶν, παντὸς δ' ἐπικειμένου ὀλέθρου ὀλιγοῦν. Τοιαύτη εἶναι ἡ Ἀραβικὴ ποίησις, ἀκράτητος καὶ ἀπεριόριστος φαντασία· εἶναι μᾶζα ἐκ διαφόρων εὐγενῶν καὶ ὠραίων οὐσιῶν συνισταμένη, ἀλλ' ἀνευ διατάξεως καὶ διαρρυθμίσεως.

Ἐρίζουσι δὲ περὶ τοῦ τίς ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ποιητῆς παραδεχόμενοι ἄλλος ἄλλο πρόσωπον ἐκ τῶν ἀρχαίων Ἀράβων γεναρχῶν, οἶον τὸν Ἄδ, τὸν Θαμοῦδ, τὸν Χίμιαρ, τὸν Ραβ'ά, καὶ τὸν Μαῦδαρ· πολλοὶ δὲ ὑποστηρίζουσι τὴν γνώμην, ὅτι ὁ πρῶτος ποιητῆς ἦν ὁ Χίμιαρ, υἱὸς Σαθά, υἱοῦ Ἰάχιοβ, υἱοῦ Ἰακτάν (Ἰοκτάν), οὗ μνησθὲν εἰς τὴν Γενέσει (10 : 25). Τινὲς δὲ δισχυρίζονται, ὅτι ἡ βίβλος τοῦ Ἰωβ ἐγράφη ὑπ' αὐτοῦ Ἀραβιστί, εἶτα δὲ μετέφρασεν αὐτὴν ὁ Μωϋσῆς εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν, ἀπολεσθέντος δὲ τοῦ πρωτοτύπου διεσώθη ἡ μετάφρασις. Ἄλλοι δὲ ἀναφέρουσι ἀποσπάσματα τινὰ ἀρχαίων ποιημάτων, τὰ ὅποια ἀνάγουσι εἰς τὴν φυλὴν Ἀμαλῆκ, υἱοῦ Ἐλιφέζ, υἱοῦ Ἡσαῦ, υἱοῦ Ἀβραάμ, ὅστις εἶναι ὁ ἕκτος προπάτωρ τοῦ Ἰωβ. Ἀλλὰ πάντα ταῦτα εἶναι μυθικοὶ ἰσχυρισμοὶ ἔσπερημένοι ἐπιστημονικῆς βάσεως.

Διακροῦνται δὲ οἱ Ἀραβες ποιηταί, ὡς πρὸς τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἤκμασαν εἰς τρεῖς τάξεις· α) εἰς τοὺς πρὸ τοῦ Ἰσλὰμ ποιητάς, οἵτινες, εἴτε ἀπέθανον πρὸ τῆς ἐμφανίσεως αὐτοῦ, εἴτε ἔζησαν μὲν καὶ μετὰ τὴν ἐμφάνισιν αὐτοῦ, ἀλλὰ δὲν ἠσπασθήσαν αὐτὸν, οἱτοὶ δὲ καλοῦνται Ἀλγκάιλια, ἦτοι οἱ ἀγνοοῦντες τὴν ἀληθῆ ἰσλαμικήν· τούτων οἱ μὲν ἦσαν χριστιανοί, οἱ δὲ ἰουδαῖοι, οἱ πλείστοι ὅμως εἰδωλόατραι· β) εἰς τοὺς φθάσαντας τὸν ἰσλαμισμόν καὶ ἀσπασαμένους αὐτόν, οἱτοὶ δὲ καλοῦνται Ἀλμουχαδραμοῦν (ἦτοι οἱ ἀπερίτμητοι, ἢ ὠτόμητοι.) γ) εἰς τοὺς ἀκμάσαντας μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἰσλαμισμού, οἱτοὶ δὲ καλοῦνται

Ἀλμουλλαδοῦν, ἢ Ἀλμουῦδαδοῦν, ἦτοι οἱ μεταγενέστεροι. Ὡς δὲ πρὸ τοῦ Ἰσλαμισμού, οὕτω καὶ μετ' αὐτὸν ἀνεδείχθησαν δόκιμοι Χριστιανοὶ ποιηταί, οἵτινες ὀλίγοι ὄντες συγκατετάχθησαν ἐν τοῖς μωαμεθανοῖς, ἐν ᾧ ἀπέθανον τηρήσαντες τὴν χριστιανικὴν αὐτῶν πίστιν. Ἰδοὺ δὲ καὶ τινὰ ὀνόματα τῶν διασημοτέρων χριστιανῶν ποιητῶν τῶν δύο πρώτων ἐποχῶν :

• Ὁ Ἀλβαρράκ Ἰβν Ράουῆάν· οὗτος παῖς ὢν ἠκολούθει τοὺς καμηλοδοσκούς, κομίζων δὲ μεθ' ἑαυτοῦ γάλα ἐφαίτα παρὰ Χριστιανῶν τινι ἀσκητῇ, ὑπὸ τοῦ ὁποῦ ἐδιδάσκετο τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, εἶτα ἀνεδείχθη δόκιμος ποιητῆς, καὶ γενναῖος πολεμιστῆς· ἀπέθανε δὲ τῷ 525 μ. Χ.

• Ὁ Ἰμρου-οὐλκάις, υἱὸς τοῦ Ηούργ Ἰβν Ἀλῆαῖθ, τοῦ ἐκ τῆς φυλῆς Κίνδα, βασιλέως τῆς φυλῆς Βανί Ἀσαδ, ὁ ἐνδοξότερος τῶν τῆς πρώτης τάξεως ποιητῶν· ἀπέθανε δηλητηριασθεὶς τῷ 538 μ. Χ.

• Ὁ Ἡάτεμ Ἀτταῖ· οὗτος ἦτο πλούσιος καὶ τόσον γενναῖοδωρος, ὥστε περὶ τῶν δωρεῶν αὐτοῦ διηγούνται μυθώδη καὶ ἀπίστευτα· ἀπέθανε δὲ τῷ 605 μ. Χ.

• Ὁ Οὐμάιᾶτ Ἰβν Ἀβὶ Ἀσσάλτ, ποιητῆς τῆς πρώτης τάξεως· ἀπέθανε τῷ 627 μ. Χ.

• Ὁ Ἀβου Ζουβαῖδ, ἀπέθανε τῷ 645 μ. Χ.

• Ὁ Ἀλκατάμη ἀπέθανε τῷ 710 μ. Χ.

• Ὁ Ἀλάχταλ, περὶ τῆς ποιήσεως τοῦ ὁποῦ ἐρωτηθεὶς ὁ Χαϊμμαδ Ἀράουῖατ, εἰς τῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐπιστημόνων Ἀράβων, ἀπεκρίθη : οἶατι μὲν ἐρωτατε περὶ ἀνδρός, τοῦ ὁποῦ ἢ ποιήσις ποδηγῆται μοι κατέστησε τὸν Χριστιανισμόν ; Ἡτο δὲ οὗτος ἐνδοξος ποιητῆς χαίρων ἐπίζηλον φήμην, ἐτιμᾶτο δὲ λίαν παρὰ τῷ Χαλίφῃ Ἀβδούμαλικ, πρὸ τοῦ ὁποῦ ὡς λέγουσι ἐπαρουσιάσθητο ἐλευθέρως ἐνδοξοῦς περίδημα ἐξ ἐρίου καὶ μετάξης ὑφασμένον, ἐκ δὲ τοῦ λαίμου αὐτοῦ ἐπεκρέματο ἐπὶ τοῦ στηθεὸς ἄλλυσις χρυσοῦ μετὰ χρυσοῦ σταυροῦ. Ἐφῆμιζετο δὲ ὡς εἶρων καὶ σικωπτικὸς πολλὰκις, διὸ ὡς διηγείται ὁ Ἰβνου Ἀβδ-ιλ-μουττάλιβ, ἐτιμωρήθη ποτὲ ὑπὸ τινος προσβυτέρου ἐν Δαμασκῷ κλεισθεὶς ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ ἐπὶ τινὰ χρόνον, ὅτε δ' ἐπεσκέφθη αὐτὸν ὁ ρηθεις Ἰβνου Ἀβδ-ιλ-μουττάλιβ παρεκάλεσεν αὐτόν, ἵνα μεσιτεύσῃ ὑπὲρ αὐτοῦ παρὰ τῷ προσβυτέρῳ, ὅπως ἀπολύσῃ αὐτόν· ὁ δὲ θαυμάσας ἠρώτησεν αὐτόν, πῶς τόσον μέγας ὢν, καὶ τσαυτὴν ὑπολήψιν χαίρων παρὰ τῷ Χαλίφῃ, οὕτω ταπεινῶς ὑποτασσόμενος ἠγείχετο τὸν προσβύτερον ἐλέγχοντα αὐτόν καὶ ἐπιτίμια αὐτῷ ἐπιβάλλοντα ; ὁ δὲ ἀποκρίθεις ἀνεφώνησεν : ἡ θρησκεία μου, ἡ θρησκεία μου τοῦτό με διδάσκει. Ἀπέθανε δὲ τῷ 714 μ. Χ.

Τῶν ἀρχαίων πρὸ τοῦ Ἰσλαμισμού καὶ μετ' αὐτὸν ποιητῶν τὰς ἀρίστας ᾠδὰς συλλέξαντες ἀπέτελεσαν ἐπτά τάξεις, ὡν ἑκάστη περιλαμβάνει ἐπτά ᾠδὰς· καὶ αἱ μὲν τῆς πρώτης τάξεως ᾠδαὶ καλοῦνται Ἀλμου'αλ-λακάτ, ἦτοι αἱ « ἀνηρημένοι », ἢ Ἀσσάβ· οὐττοῦαλ, ἦτοι αἱ ἐπτά ὕψιστα ᾠδαί. Ταύτας ὑπὲρ τὸ δέον τιμῆσαντες οἱ σύγχρονοι αὐτῶν Ἀραβες διὰ τὸ ὕψος τῶν νοημάτων αὐτῶν, καὶ διὰ τὴν ἐνυπάρχουσαν ἐν αὐταῖς ποιητικὴν μεγαλοπρέπειαν, ἐξύμνουσαν καὶ ἐθαύμαζον ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἐπὶ ἑκατὸν καὶ πενήντα

δλόκληρα ἔτη διετέλουσαν λατρεύοντες καὶ προσκυνούντες αὐτὰς ὡς θείας, ἔχοντες αὐτὰς ἀνηρημέναις ἐν τῇ καὶ πρὸ τοῦ Ἰσλαμισμού ἱερῇ αὐτῶν τεμένει, τῷ Κααδᾶ, ὅθεν καὶ ἀνηρημένοι ᾠδαὶ ἐκλήθησαν.

Αἱ δὲ ἐξ λοιπῶν τάξεων εἰσι κατὰ σειράν αἱ ἐξῆς : α.) Ἀλμου'αμῆαράτ, ἦτοι « αἱ συνειλεγμένα » β.) Ἀλμου'αλ-μουντακαῖάτ, ἦτοι « αἱ ἐκλεκταί », γ.) Ἀλμου'αλ-μπαῖατ, ἦτοι « αἱ κεχρυσωμένα », δ.) Ἀλμαράθ, ἦτοι « αἱ θρηνοί », ε.) Ἀλμαχουῖάτ, ἦτοι « αἱ ἀνάμικτοι » καὶ στ.) Ἀλμου'αλ-μῆατ, ἦτοι « αἱ συνηνωμένα ».

Ἐκάστη τῶν ᾠδῶν τῶν ἀνωτέρω ἐπτά τάξεων ἀνήκει εἰς ἓνα τῶν διακεκριμένων ποιητῶν. Ἐκτὸς ὅμως τούτων ὑπάρχουσι πλείστοι ἄλλοι ποιηταί, τοὺς ὁποῖους δυσκόλως τις δύναται νὰ ἐξακριβώσῃ, διότι ἅπαντες σχεδὸν οἱ Ἀραβες ἦσαν πεπρωτισμένοι διὰ τοῦ δῶρου τῆς ποιήσεως· τὴν δὲ ποίησιν περὶ πολλοῦ ἐποιούοντο, καὶ ἐπ' αὐτῇ ἐναθροῦνόμενοι ἐσεμνύοντο θεωροῦντες αὐτὴν καύχημα καὶ κλέος· ὅστις δ' ἔσπερειτο τοῦ χαρίσματος τούτου, ὑπὸ πάντων κατεφρονεῖτο ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις χρόνοις, ὅτε ἦν ἔτι ἡ ποίησις ἀνωτέρα πάσης χαμερπείας καὶ εὐτελείας. Ἀφ' οὗ ἔμως οἱ τυχοδῶνται καὶ κόλακες ἐξηυτέλιον αὐτὴν καταστήσαντες προσοδοφόρον τέχνην, καὶ χαμαιζήλως ταπεινώσαντες ἐνώπιον τῶν κρατικῶν τυράννων καὶ τῶν πλουσίων, ἔκτοτε κατέστη καταπεφρονημένη εἰς τὰ ὄμματα τῶν ὑψηλῶν προσώπων, καὶ δὴ τῶν βασιλέων, οἵτινες ἠγάπων μὲν νὰ ἐγκωμιάζωνται καὶ ἠδονῆν ἠσθάνοντο ἐπὶ τῇ ἐξυμνήσει αὐτῶν ὑπὸ τῶν κολάκων ποιητῶν, δῶρα καὶ τιμὰς ἐπ' αὐτοὺς ἐπιδαψιλεύοντες, ὡς ταπεινῆν ὅμως καταστάσαν τὴν ποιητικὴν τέχνην ἀπεμάκρυνον τῶν οἰκείων καὶ αὐστηρῶς ἀπηγόρευον τοῖς υἱοῖς αὐτῶν τὸ στιχογραφεῖν. Ἡ ἠθικὴ αὐτῆς κατάπτωσις τῆς ποιήσεως ζωγραφίζεται ἐναργέστατα ἐν τῷ προοίμῳ πιναρικής τινος ᾠδῆς, ἐν ᾧ ὁ ὑψιπέτης ποιητῆς ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Θεοσύβουλον, υἱὸν τοῦ Ξενοκράτους τοῦ Ἀργαντίνου λέγει, ὅτι οἱ μὲν πάλαι ποτὲ γεγονότες ὕμνοδοί, ὅσοι μάλιστα ἐπὶ τοῦ τῶν καλλιπέμων Μουσῶν ἐποχοῦμενοι δίφρου τῆς καλλιπέμων ἔχρησαντο φόρμιγγι, οὐ χαλεπῶς τοὺς μελιπέμων τῶν παίδων ὕμνους ἐτόξευον, εἴτις αὐτῶν ἔσχε καὶ ὦραν ἐπανθούσαν τῷ κάλλει, καὶ ἐπὶ τῆν εὐφρονον Ἀφροδίτην τὴν μνήμην παραπέμπουσαν. Διότι ἡ Μούσα οὕτω ἦν τότε ἐρασιχρήματος, οὐδὲ ἕνεκα κέρδους τὴν σπουδὴν ἐποιεῖτο, οὐδ' ἐπιπράσκοντο, ὡσπερ ὄνια, τὰ τῆς Τερψιχόρης μελίρρυτα μέλη. Οὐ γὰρ ἠξίουσαν αἱ ἀπαλόχρους ᾠδαὶ προκύπτειν, χρίσματι ἀργυρῷ ἐψιμυθιωμένα τὰ πρόσωπα ἔχουσαι. Νῦν δ' ὅμως ἐπεισι λέγειν ὁ ὑπ' Ἀργεῖου ἀνδρὸς πάλαι ποτὲ οὐ πάρρω τῆς ἀληθείας ἐκτετέξευται ἔπος, χρήματα, χρήματα ὁ ἀνὴρ. . . (1)

(1) « Οἱ μὲν πάλαι, ὦ Θεοσύβουλε, « Φῶτες, ὅσοι χρυσαμπύκων » « Ἐς δίφρον Μοισᾶν ἔβαινον » « Κλυτᾶ φόρμιγγι συναντόμενοι, « Ρίμφα παιδείους ἐτόξευον μελιγάρυας ὕμνους. »

Ήσαν δὲ οἱ τῶν ἐρήμων πολῖται, ὡς ποιηταὶ ἀνώτεροι τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν οἰκούντων τὸ δὲ ἀντικείμενον τῆς ποιήσεως παρ' αὐτοῖς ἦτο ἀπλή και ἀπέριτος ἀφήγησις τῶν διαφόρων πολεμικῶν γεγονότων, καὶ ἐν τῷ μεταξύ περιγραφὴ ποικίλων φυσικῶν ἀντικειμένων, ἐρήμων κοιλάδων, ὄρεων, δασῶν, ὑδάτων, καὶ ἐν γένει τῶν ἱστορικῶν τόπων, ἐν οἷς διεξήγοντο μεταξὺ αὐτῶν διαφοροὶ μάχαι, ὡς καὶ «ἡμέρας» ἐκάλουν. Διακρίνεται δὲ ἡ ποίησις τῶν ἀρχαιοτέρων, καθ' ὅτι ἦτο φυσικὴ ἀπλή και ἀνεπιτήδευτος, γυμνὴ ἐξεζητημένων λεκτικῶν καλλωπισμῶν, ἀλλὰ γέμουσα ἀνδρικών και γενναίων αἰσθημάτων· ἐξύμνει τὴν γενναιοδωρίαν, τὴν φιλοξενίαν, τὴν τιμότητα, τὴν ἀνδρείαν, τὴν ἰππασίαν, τὸ ξίφος, τὸ δόρυ και τὰ τοιαῦτα. Ἡ ποίησις αὐτῶν δὲν ἦτο ἀποκύημα τέχνης τινός, ἢ θεωρίας στηριζομένης ἐπὶ κανόνων, ἀλλὰ μάλλον καρπὸς φαντασίας ἀκολουθοῦσης τοὺς φυσικοὺς νόμους.

Εἶχον δὲ οἱ ἀρχαῖοι Ἄραβες και ἀγωνάσ τινας, οὗς και «ἀγοράς» ἐκάλουν· τούτων ἐπισημοτέρα ἦν ἡ γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα (Σοῦκ Οὐκάδ), ἣτις κατ' ἔτος ἐτελεῖτο μεταξὺ τῶν δύο πόλεων (Νάχλα και Ἄτ-τάιφ), κατὰ τὸν σεληνιακὸν μῆνα Διλκί·δ'α· διήρκει δὲ ἐπὶ εἴκοσιν ἡμέρας, και κατ' ἄλλους ἐπὶ μῆνα δλόκληρον. Εἰς τὰς πανηγύρεις ταύτας συνέρρεον πανταχόθεν αἱ διαφοροὶ φυλαὶ τῶν Ἀράβων πωλοῦσαι και ἀγοράζουσαι, και οἱ μὲν ποιηταὶ ἀπήγγελλον τὰς ψῆδὰς αὐτῶν, οἱ δὲ ῥήτορες τοὺς λόγους ἐξεφώνουν, οἱ δὲ ἰππεῖς διεξήγον ἰπποδρομικοὺς ἀγῶνας. Ἐτίμων δὲ τὰς πανηγύρεις ταύτας οἱ ἡγεμόνες διὰ τῆς ἰδίας αὐτῶν παρουσίας· αὐτοὶ δὲ και κριτὰς ἐκάστοτε διώριζον, οἷτινες ἔκρινον τὰς ἀπαγγελλομένας ψῆδὰς.

Ἐκ τῶν πολλῶν δὲ δεισιδαιμονικῶν τῶν Ἀράβων, ἦτο και τὸ ὅτι ἐπίστευον, ὅτι πᾶς ποιητὴς συνοδεύεται ὑπὸ δύο δαιμόνων, ὧν ὁ μὲν ἐμπνέει αὐτῷ τὰς ἀγαθὰς ἰδέας, ὁ δὲ τὰς πονηράς.

Οὔτε ἐπικὴ, κατὰ τὴν αὐστηρὰν σημασίαν τῆς λέξεως, οὔτε δραματικὴ ποίησις ὑπῆρξε παρὰ τοῖς Ἄραβι· κωμῳδαὶ δὲ και τραγωδαὶ ἦσαν ἀγνωστοὶ οὐ μόνον τοῖς πρὸ τοῦ ἰσλαμισμού, ἀλλὰ και τοῖς μετ' αὐτόν. Μόλις δὲ ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ἀρτι ἐκπνεύσαντος αἰῶνος ἤρξαντο ποιηταὶ τινες και μάλιστα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐπιδιδόμενοι εἰς τὴν μετάφρασιν ἐκ τῶν διαφόρων εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν, δραματικῶν τινῶν ἔργων. Εἶναι ἄρα ἡ Ἀραβικὴ ποίησις κατὰ τὸ πλεῖστον λυρικὴ, ἰδοὺ δὲ κεφαλαιωδῶς

τὰ εἶδη αὐτῆς: α.) διδάγματα, γινῶμαι και παροιμῖαι (γνωμικὴ ἢ διδακτικὴ ποίησις)· β.) ἔρωτες· γ.) ὕμνοι ἢ ἐγκώμια· δ.) καυχῆσεις ἢ αὐτοεπίκαιροι ἔ.) ἠρωϊκοί· στ.) θρηνοὶ ἢ ἔλεγχοι· ζ.) σκώμματα ἢ σάτυροι· η.) περιγραφαί· θ.) αἰνίγματα· ι.) ἐπιγράμματα.

Και διὰ μὲν τῆς διδακτικῆς ἢ γνωμικῆς ποιήσεως μελαγχολοῦντες αἰκτεροῦσι τὸ βραχὺ και ἐφήμερον τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, και τὸ ἐπικηρον τῶν ἡδονῶν· συχνὰ δὲ μνημονεύοντες τὸν θάνατον και τὴν μέλλουσαν ζωὴν παραινοῦσιν, ὅπως μὴ ἔχη τις πίστιν εἰς τὸν μάταιον τοῦτον νόσον και τὰ ἐγκόσμια, πάντοτε δὲ τηρῆ εὐλάβειαν πρὸς τὸ θεῖον και πεποίθησιν ἐπὶ τῆς προνοίας τοῦ παναγάρχου θεοῦ, τοῦ περὶ πάντων μεριμνῶντος και ἐτάζοντος καρδίας και νεφροῦ· ἐγκωμιάζουσι τὴν ἀρετὴν και φέγουσι τὴν κακίαν· συνιστῶσι τὴν ἀληθῆ και ἀδολον φιλίαν, τὴν χαλιναγωγήσιν τῆς γλώσσης, παριστῶντες αὐτὴν ὡς τὸ λαμπρότατον κόσμημα, τὴν ἀκραν ἐχεμυθίαν, τὴν ταπεινοφροσύνην, τὴν ὑπομονήν, τὴν συγχώρησιν τῶν ἡμαρτημένων, τὴν ἀλήθειαν, τὴν δικαιοσύνην και πάσας τὰς λοιπὰς ἀρετὰς· φέγουσι δὲ τὸν δόλον, τὴν καταλαλίαν, τὴν ἀκριτομυθίαν, τὸ ψεῦδος, τὸν φθόνον, τὴν ὀργήν, τὴν ὑπερηφάνειαν, τὴν μέθην, τὴν φιλονεικίαν, τὴν ψευδαπολογίαν, τὴν κατάχρησιν εἰς τοὺς ἀστεῖσμούς, και ἐν γένει πᾶσαν κακοήθειαν και πάσας τὰς κακίας και μωρίας τῶν ἀνθρώπων.

Διὰ δὲ τῶν λοιπῶν εἰδῶν τῆς λυρικῆς αὐτῶν ποιήσεως ἐκδηλοῦσι τὰ ἐρωτικὰ αὐτῶν αἰσθημῶτα ἐξυμνοῦντες τὸ κάλλος· ἐγκωμιάζουσι τὰ ὑψηλὰ πρόσωπα τὰ διαπρέψαντα ἐπὶ ἀρεταῖς και ἀνδραγαθήμασι· καυχῶνται αὐτοὶ ἐπὶ ταῖς ἰδίαις αὐτῶν ἀρεταῖς, και ἠρωϊζόμενοι μνημονεύουσι τὰ ἑαυτῶν ἀνδραγαθήματα μεθ' ὑπερβολικῆς μεγαλορρημοσύνης· θρηνοῦσι τοὺς ἐπισημοτέρους τῶν τεθνεώτων ἐξάιροντες τὰ προτερήματα δι' ὧν ἐκοσμοῦντο· σκώπτουσι μετὰ πικρίας εἰρωνευόμενοι τὰ ἐλαττώματα τῶν αὐτῶν ἀντιπάλων· περιγράφουσι τὴν φύσιν και τὰ ἐν τῇ φύσει· γυμνάζουσι τὰ πνεύματα διὰ ποικίλων αἰνιγμάτων και γρίφων και χρονολογοῦσι διὰ συντόμων ἐπιγραμμάτων τὰ διάφορα σπουδαῖα γεγονότα.

(ἀκολουθεῖ).

- «Ὅστις ἐὼν καλὸς εἶχεν Ἄφροδίτας»
- «Ἐὐθρόνου μνάστειραν ἀδίσταν ὀπώραν»
- «Ἄ Μοῖσα γὰρ οὐ φιλοκερδέης»,
- «Πω τότε ἦν, οὐδ' ἔργατις»
- «Ὀδδ' ἐπέρναντο γλυκεῖται»
- «Μελίφθογοι ποτὶ Τερψιχόρησ»
- «Ἀργυρωθεῖσαι πρόσωπα»,
- «Μαλθακόφωνοι ἀοῖδαί.»
- «Νῦν δ' ἐφίητι, τὸ τ' Ὀργείου φυλάξαι»
- «Ρῆμα τῆς ἀλαθείας ἀγχιόστα βαῖνον»,
- «Χρήματα, χρέματ' ἀνήρ.»

(Πίνδ. Ἴσθμ. Β', 1—17)

ΑΠΟ ΤΑ ΓΛΥΚΟΧΑΡΑΓΜΑΤΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΜΟΥ

ΤΟ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ

Παντοῦ ἢ χάρις τοῦ Θεοῦ εὐρίσκειται, μὰ μόνον Μέσ'στὴν Ἑλλάδα, στίς ξανθοῖς Ἀθῆνας τὸν αἰθέρα
 Στίνει τὸν ἀγιασμένο του ἡλιοσπαρμένο θρόνον,
 Ἐκεῖ ποῦ λάμπει ἡ νυχτιά και φέγγει σὲ νύμφα.
 Ἐκεῖ ποῦ τοῦ Ἰκτίν ἡ μὰς ὑψόνονται ἡ κολῶναι·
 Ἀπάνω θρόνος τοῦ Θεοῦ και κάτω Παρθενῶνες.....

(Ἀχ. Παράδοχος).

* *

ΟΥΔΕΠΟΤΕ ἄλλοτε εὐρέθην εἰς τόσον δύσκολον θέσειν ἔσον σήμερον, ὅποτε ἐπιχειρῶ νὰ περιγράψω τὸ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως προσκύνημά μου. Μακρὰν εὐρισκόμενος ἐπλάττον διάφορα ὄνειρα και ἐσυλλογιζόμεν τὴν μακαρίαν ἐκείνην στιγμήν καθ' ἣν θὰ ἀνηρχόμεν τὸν τρισένδοξον βράχον ὅπως ἀποδώσω τὸν ὀφειλόμενον σεβασμὸν εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ οὐρανοῦ στεγαζόμενα ἀριστοτεχνήματα.

Και ἰδοὺ ἐφθάσεν ἡ μακαρία αὕτη στιγμή.
 Βραδέως ἀνέρχομαι τὴν ὁδὸν τὴν ἀγούσαν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν.

Ἴδοὺ τὰ εῖρεπια τοῦ Ὁδείου και τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου.

Ὡ, πόσας ἀναμνήσεις δὲν φέρουσιν εἰς τὸν νοῦν τὰ εῖρεπια τοῦ θεάτρου τούτου! Τὰς ἐνδόξους και ἐν ταυτῷ ἱεράς ἐκείνας ἡμέρας καθ' ὅσας χιλιάδες Ἀθηναίων τελοῦντες τὴν ἐορτὴν τοῦ Διονυσίου, ἐξάλλοι ἐκ χαρᾶς ἐκράυγαζον «αὐθις» και ἔστεφον τοὺς νικῶντας ποιητὰς. Φαντάζομαι τὴν συγκίνησιν τῶν δαφνοστεφῶν ποιητῶν και ἰδὶα ἐκείνων, οἷτινες ἀπετέλεσαν τοὺς τρεῖς μαργαρίτας τοῦ διαδήματος τῆς Δραματικῆς Τέχνης.

Ἦτο τέλειον σχολεῖον τὸ θεάτρον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην και ὁ Ἀθηναῖος ἐντροφῶν εἰς τὰ τόσα πατριωτικά και ἠθικά διδάγματα ἐξήρχετο ἐξ αὐτοῦ γενναίωτερος τὸ φρόνημα και καλύτερος τὸν χαρακτήρα.

Ἐξακολουθῶ τὸν δρόμον μου και φθάνω πρὸ τῶν Προπυλαίων.

Εἶναι ἡ πύλη δι' ἧς εἰσέρχεται τις εἰς τὸ Πάνθεον τῆς Ἑλληνικῆς Τέχνης. Ἐκεῖ ἐγένετο ἡ ἐνσάρκωσις τοῦ ἀσυλλήπτου Ἰδεώδους και παρήχθησαν τὰ ἀπαράμιλλα ἀριστουργήματα τὰ καταστήσαντα περιφανῆ τὸν πρὶν ἐρημον βράχον.

Ἴδοὺ και ἡ ὁδὸς δι' ἧς ἀνήρχετο τὸ ἄρμα τῆς Ἀθηνᾶς κατὰ τὰ Παναθηναῖα. Προχωρῶ. Ἄλλ' ἐνδοιασμός τις μὲ ἀναχαίτιζει.

Εἶμαι ἄρα γε ἀξίος νὰ ἀντιληφθῶ τοσοῦτον μεγαλεῖον, εἶμαι ἱκανὸς νὰ ἐννοήσω ἕτι θεῖον και ὑπέροχον ἀπεικόνισεν ἐν τῷ μαρμαρῷ ἢ σμίλῃ τόσων δαιμονίων πνευμάτων;

Ἄλλὰ τὴν στιγμήν ἐκείνην ἠσθάνθην ἐν τῇ καρδίᾳ μικρὸν νυγμόν, τί τὸ ὅποιον ἐδονεῖτο και τὸ ὅποιον διεμαρτύρετο, οὕτως εἰπεῖν, διὰ τοὺς ἐνδοιασμούς μου. Ἦτο ὁ ἐθνικὸς παλμός, ὅστις μοι ἐξίδε θάρρος. Και μὲ αὐτὸν τὸν παλμὸν διασχίζω τὰ Προπύλαια και εὐρίσκειται πρὸ τοῦ Παρθενῶνος.

Μόνος ὁ μουσικὸς ὁ ἀποδώσας εἰς οὐρανόους τόνους τὴν πάλην τῶν στοιχείων και τὸν μορμυρισμὸν τῶν κυμάτων, μόνος οὗτος, λέγω, θὰ ἠδύνατο ἴσως νὰ ἐξωτερικεύσῃ τοιαύτας ψυχολογικὰς στιγμὰς.

Και θαυμάζων τὸ θεσπέσιον τοῦτο κειμήλιον ἀναπολῶ τὴν ὕραιαν και χαρμόσουν ἐκείνην ἡμέραν καθ' ἣν ὁ Περικλῆς προσέβλεψε διὰ πρώτην φοράν τὸν καλλιμάρμαρον τῆς Παρθένου Ναόν, ἐμπλεος ἐθνικῆς χαρᾶς ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ ἕτι προσφέρει εἰς τὴν γενέθλιον αὐτοῦ πατρίδα τὴν μεγίστην εὐεργεσίαν, ἣτις ἔμελλε νὰ ἀποθανατίσῃ αὐτήν. Ὅποια συγκίνησις θὰ συνεῖχε τὴν καρδίαν τοῦ Φειδίου, Ἰκτίνου και Καλλικράτου, ὅτε πλέον εἶχον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν ἀρτίον τέλειον, στίλβον ἐκ λευκότητος τὸ ἔργον τῶν χειρῶν των.

Ἴδοὺ μία πραγματικὴ εὐτυχία.
 Χαῖρε, χρυσεὲ Αἰών. Πλεῖστοι ἄλλοι ἑκατονταετείς συνάδελφοί σου σε διεδέχθησαν και θὰ σε διαδεχθῶσιν, ἀλλ' οὐδεὶς πλέον θὰ λάβῃ τὴν ὑψίστην ταύτην τιμὴν νὰ κληθῆ διὰ τοῦ ἐπιζήλου τίτλου ὄν μόνος Σὺ, ἐπέπρωτο νὰ λάβῃς.

Φαντάζομαι τὴν αἰγλήσασαν ἐκείνην ἡμέραν καθ' ἣν νικηφόρος και τροπαιοφόρος μὲ στήθη βράζοντα ἀπὸ ἐνθουσιασμόν, ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος ἦλθε νὰ γονατίσῃ ἐνταῦθα πρὸ τῆς εἰκόνης τῆς Θεομήτορος και νὰ εὐχαριστήσῃ διὰ τὴν περιφανῆ νίκην ἣν ἤρατο ἐναντίον τῶν βαρβάρων τῆς Πατρίδος ἐχθρῶν. Ἐψίστης σημασίας ἡμέρα τρανώτατα ἀποδεικνύουσα τὸ ἀδιάσπαστον τῶν δύο πόλων περὶ οὗς στρέφεται ἡ μεγάλη Ἑλλάς, τοῦ Βυζαντίου και τῶν Ἀθηνῶν...

Ἄλλὰ συλλογίζομαι ἐπίσης τὴν ὀδυνερὰν ἐκείνην ἡμέραν καθ' ἣν ὁ ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας στενάζων Ἑλληγ, ἀτενίζων τὸν ἱερὸν βράχον, ἀνεπτόλει τὴν προτέραν ἰσχὴν τῆς Πατρίδος του, και ἠσθάνετο τοὺς ὀφθαλμούς ὑγροὺς ἐκ τοῦ πόνου. Και ἦσαν τὰ δάκρυα τὰ ὅποια ἔχυνε τὸ μνημόσουν ἐνδόξου παρελθόντος και τὸ βάπτισμα αἰσιωτέρου μέλλοντος.

Πόσων και πόσων ἄλλων σκηνῶν εὐτυχῶν και δυστυχῶν ὑπῆρξε μάρτυς ὁ περικλῆς Ναός, πρὸς ὃν συρρέουσιν ἐκ τῶν περάτων τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, ὅπως ἀποδώσῃ τὴν ὀφειλομένην εὐγνωμοσύνην εἰς τὴν γαλοухήσασαν Ἑλληνίδα Θεάν.

Ἦθελον, ναί, ἠθελον, νὰ ἤμην κίων τοῦ Παρθενῶνος διὰ νὰ με θωπεύουσιν αἱ ῥοδόχρυσαι ἀκτίνες τοῦ ξανθοῦ Φοίβου, νὰ ἀντικατοπτρίζω τὸ γλυκύτατον μεδίαιμα τῆς Σελήνης, νὰ δέχωμαι τὰ φιλήματα χρι-

λέων τρεμόντων εκ συγκινήσεως και τὰ δάκρυα τὰ ὅποια στάζουν ἀπὸ καρδίας δονουμένης ἐκ φιλοπατρίας και ἐνθουσιασμοῦ.

Ἄλλ' ἴδου και τὸ πλήρες χάριτος Ἐρέχθειον μὲ τὰς συμπαθεῖς μορφὰς τῶν Καρυατίδων του και ὁ ναὸς τῆς Ἀπτέρου Νίκης. Θαμβωμένος ἀπὸ τὸσον μεγαλεῖον ἔστρεψα τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὴν κάτω ἐξαπλουμένην χαρίεσαν πῶλιν και ἀπήλαυσα τῆς ἀπαρμιλλοῦ μαγείας τοῦ πανοράματος ἕπερ αἰρυνδῆως ἀπεκαλύφθη πρὸ ἐμοῦ, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ ἥλιος ἔβαινε πρὸς τὴν δύσιν του.

Χαίρε κλεινὴ τῆς Παλλάδος πόλις!

Εἶσαι ὠραία. Και τὴν ὠραιότητά σου ἐν δαφελίαις μόνον εἰς τὰ ἀθάνατά σου μάρμαρα. Σὲ στολιζέει ὁ Ὑμητιὸς « πῶς τὸν βραίνει μὴ νεράϊδα μὲ μενεξέδες », ὅπως λέγει ὁ ποιητὴς μας Προβελέγγιος, σὲ στολιζέουν ὁ Λυκαβητὴς και ἡ Πεντέλη, σὲ στολιζέει ὁ εὐλαγῆλανος εὐρανὸς σου, σὲ στολιζέουν τέλος οἱ ἀδάμαντες οὖς δαφιλῶς σοι παρέχει ἡ εὐγνωμοσύνη τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων.

Και ἐὰν καυχᾶσαι διὰ τὸν Παρθενῶνά σου, δεικνύεις ὑπερηφάνως και τὴν Ἀκαδημίαν, τὸ Πολυτεχνεῖον, τὴν Βιβλιοθήκην, τὸ Ζάππειόν σου. Εἰς ἕκαστον ἐκ τῶν καλλιμαρμάρων τούτων μεγάρων κρύπτεται και ἀπὸ μία ψυχὴ, ἀπὸ τὰς πατριωτικὰς ἐκείνας ψυχὰς ποῦ σ' ἐλάτρευαν και θὰ σε λατρεύουν αἰωνίως.

Οὐδεμίᾳ πρωτεύουσα τοῦ κόσμου δύναται νὰ παραβληθῆ πρὸς σε. Εἶσαι ἡ κοιτίς τῶν ἐξοχωτέρων πνευμάτων ἅτινα κατηύγασαν τὴν ἀνθρωπότητα και ἔθνηκαν τὰ στερεὰ θεμέλια, ἐφ' ὧν ἐδράζεται ὁ ἀληθὴς πολιτισμός.

Ἄλλ' ἡ μεγαλυτέρα σου ἀξία ἐγκείται εἰς τὸ ὅτι εἶσαι ἡ καρδία τοῦ εὐγενεστέρου ἔθνους, ἕπερ ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ εἰς τὰ μυσάρια ἕμματα τῶν ἐχθρῶν μας τὸν ἀνά μῆσον τῶσων αἰώνων ἠρωϊσμὸν του και τὸ ὅποσον ἀν και διέρχεται σήμερον κρισίμους στιγμὰς, ἀναμένει τὴν εὐλογημένην ἐκείνην ὥραν καθ' ἣν θὰ ἐγερθῆ σύσσωμον ὅπως βίψῃ εἰς τὰς ἀγκάλας σου, κλαίοντας ἐκ χαρᾶς πλέον, τοὺς νῦν τυραννουμένους ἀδελφούς μας και σοι ἀποδώσῃ τὴν προτέραν αἰγλήν, ὃ γλυκὸ ἵνδαγμα τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Βραδέως κατέρχομαι τὸν ἱερὸν βράχον, ἐνῶ ὁ ἥλιος ἔρριπτε τὰς τελευταίας του ἀκτῖνας ὀπισθεν τῶν βουνῶν τῆς Πελοποννήσου.

K. N. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ.

ΕΠΙΔΡΑΣΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

ΕΠΙ ΤΗΣ

ΜΟΦΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΟΣ

Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ εἶναι τὸ πρῶτον και σπουδαιότατον σχολεῖον τοῦ χαρακτήρος τοῦ ἀνθρώπου ἐν αὐτῇ λαμβάνει ὁ ἀνθρωπος τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ ἀνατροφὴν πρὸς τὸ καλὸν ἢ τὸ κακὸν και ἐξ αὐτῆς ἀντλεῖ τὰς ἀρχὰς τῆς διαγωγῆς του, τὰς συνοδουσῶσας αὐτὸν καθ' ἅπαντα τὸν βίον ἐν παροιμίαις ἐδογματίσαν πολλοὶ ὅτι « τὰ ἦθη διαπλάττουσι τὸν ἀνθρωπον », ἔτι « ὁ νοῦς διαπλάττει τὸν ἀνθρωπον ». οἱ εἰπόντες ἕμως ὅτι « ἡ οἰκογένεια διαπλάττει τὸν ἀνθρωπον », ἀπεφάναντο ἀληθέστερον διότι ἡ οἰκογενειακὴ ἀνατροφή περιλαμβάνει οὐ μόνον τὰ ἦθη και τὴν διάνοιαν, ἀλλὰ και τὸν χαρακτήρα. Ἐν τῇ οἰκογενείᾳ δὲ πρὸ πάντων ἡ καρδία ἀναπτύσσεται, αἱ ἕξεις ἀποκτῶνται, ἡ διάνοια διαλευκαίνεται, ὁ δὲ χαρακτήρ δέχεται τὸν τύπον τοῦ καλοῦ ἢ τοῦ πονηροῦ.

Ἐξ αὐτῆς τῆς πηγῆς, καθαρὰς ἢ ἀκαθάρτου, ἀναβλύζουσιν αἱ ἀρχαὶ και τὰ δόγματα τὰ κυβερνῶντα τὴν κοινωνίαν. Αὐτοὶ οἱ νόμοι τῶν πολιτειῶν εἶναι ἀπαύγασμα τῆς κοινωνίας. Αἱ γνώμαι, ἅς τὰ τέκνα ἐδιδάχθησαν ἐν τῇ ἰδιωτικῇ βίῳ, λέγει ὁ Σαμουήλ Σμάιλς, ἀναφαίνονται ἀργότερον ἐν τῇ κοινωνίᾳ και ἀποτελοῦσι τὴν κοινὴν γνώμην. Τὰ ἔθνη ἐκ τῶν παιδῶν στρατολογοῦνται, και οἱ ἐπιμελούμενοι τούτων δύνανται ν' ἀσκήσωσιν ἐπὶ τῆς κοινωνίας δύναμιν μεγαλειτέραν ἐκείνων, οἵτινες ἔχουσιν ἐν ταῖς χερσὶ τὰ ἦθη τῆς κυβερνήσεως.

Κατὰ φυσικὸν λόγον ὁ οἰκιακὸς βίος χρησιμεῖ εἰς προπαρασκευὴν τοῦ κοινωνικοῦ, διότι ἐν τῇ πρώτῃ ὁ νοῦς και ὁ χαρακτήρ μορφοῦνται. Ἡ οἰκογένεια λοιπὸν ὄντως εἶναι τὸ πρῶτον σχολεῖον, τὸ ἐπιδρῶν εἰς τὸν πολιτισμὸν, ὅστις εἶναι τὸ πρόβλημα τῆς ἀτομικῆς ἀνατροφῆς· πᾶσα δὲ κοινωνία θεωρεῖται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον πεπολιτισμένη, καθόσον τὰ ἀπαρτίζοντα αὐτήν μέλη ἔτυχον ἐκ παιδῶν καλῆς ἢ κακῆς ἀνατροφῆς.

Εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν ἀνθρώπων, μεγάλην ἀσκούσιν ἐπίδρασιν αἱ ἠθικαὶ περιστάσεις, ὅρ' ὧν περιεβάλλοντο κατὰ τὰ πρῶτα αὐτῶν ἔτη. Ὁ ἀνθρωπος ἔρχεται ἐν τῷ κόσμῳ γυμνὸς και ἀδύνατος· νὰ βοηθήσῃ αὐτὸς ἑαυτὸν· παρ' ἄλλων ἀναμένει και τὴν τροφὴν του και τὴν ἀνατροφὴν του. Ἡ ἀνατροφή λοιπὸν αὐτοῦ ἀρχεται ἀπὸ τῆς πρώτης πνοῆς. Μήτηρ ἠρώτησέ ποτε σοφόν τινα κατὰ ποῖον χρόνον ν' ἀρχίσῃ τὴν ἀνατροφὴν τοῦ τετραετοῦς τέκνου τῆς ἐκείνος ἀπήντησε. « Κυρία, ἐὰν εἰσέτι δὲν ἠρχίσαστε, ἀπωλέσατε τέσσαρα ἔτη· ἡ στιγμὴ τῆς ἐνάρξεως εἶχεν ἔλθει ἀπὸ τοῦ πρώτου μειδιάματος, τὸ ὅποσον ἐκίνησε τὰ χεῖλη τοῦ τέκνου σας ».

Τὸ τέκνον ἐν ἀρχῇ διδάσκεται διὰ τῆς μιμήσεως· ὁ πρῶτος αὐτοῦ διδάσκαλος εἶναι τὸ παράδειγμα.

Διὰ τοῦτο και τὰ πρῶτα παραδείγματα τὰ ἐπιδρῶντα εἰς τὴν μόρφωσιν τοῦ χαρακτήρος τῶν παιδῶν, παρακολουθοῦσιν αὐτὰ καθ' ἅπαντα τὸν βίον. Οὕτω δὲ ὁ χαρακτήρ τοῦ παιδὸς ἀποτελεῖ τὸν πυρῆνα τοῦ χαρακτήρος τοῦ ἀνδρός· πᾶσα μεταγενεστέρα παιδεύσις εἶναι ἐπιπροσθήκη· τὸ ἀρχικὸν σχῆμα τοῦ κρυστάλλου μένει ἀναλλοίωτον. Οὕτω δ' ἐπαληθεύει κατὰ μέγα μέρος ὁ λόγος τοῦ ποιητοῦ ὅτι « τὸ τέκνον εἶναι ὁ πατὴρ τοῦ ἀνδρός », καθὼς και οἱ λόγοι τοῦ Μίλτωνος « ὁ παῖς δεικνύει τὸν ἀνδρα, ὡς ἡ αὐγὴ δεικνύει τὴν ἡμέραν ». Παρὰ τὴν κοιτίδα τοῦ ἀνθρώπου κείνται αἱ βίβαι τῶν κλίσεων αὐτοῦ ἐκείνων, αἵτινες φαίνονται αἱ μᾶλλον διαρκέστεραι· ἐξ ἐκείνων ἀρχεται ἢ βλάστησις τῶν σπερμάτων τοῦ καλοῦ και τοῦ κακοῦ, τῶν ἐντυπώσεων και τῶν αἰσθημάτων, ἅτινα διαγράφουσι τὸ ἦθος ὅλου τοῦ βίου.

Ὁ παῖς κείται οὕτως εἰπεῖν εἰς τὰ πρόθυρα ἀγνώστου αὐτοῦ κόσμου· οἱ ὀφθαλμοὶ του πλανῶνται ἐπὶ τῶν πραγμάτων, ἅτινα φαίνονται αὐτῷ καινοφανῆ και προξενοῦσι θαυμασμὸν. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν βλέπει ἀπλῶς ταῦτα· μικρὸν ἕμως κατὰ μικρὸν ἀρχεται παρτηρῶν, συγκρίνων, διδατκόμενος, συλλέγων ἐντυπώσεις και γνώσεις. Τὰ βήματα τῆς πρόδου, ἅτινα κατὰ τὸν χρόνον τούτον θέλει κάμει ὑπὸ συνετὴν διεύθυνσιν, εἶναι ὄντως λόγου ἀξια. Κάποιος λόρδος παρετήρησεν ὅτι ἐν τῇ ἡλικίᾳ τῶν 18 ἐτῶν, ὁ ἀνθρωπος μανθάνει ἐντὸς 30 μηνῶν ὡς πρὸς τὸν ὕλικὸν κόσμον πλείω πράγματα, παρ' ἔσα ἤθελε μάθει κατὰ τὸν ἐπίλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς αὐτοῦ.

Κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν πρὸ πάντων ἡ ψυχὴ εἶναι ἐπιδεικτικὴ ἐντυπώσεων και εὐθετος εἰς τὸ νὰ θερμανθῇ ὑπὸ τοῦ πρώτου σπινθηροῦ, ὅστις ἤθελε βιβθῆ εἰς αὐτήν. Αἱ γνώσεις τότε εὐκολώτερον συλλαμβάνονται και πλείω παραμένουσιν. Ἡ παιδικὴ ἡλικία ὁμοιάζει πρὸς κάτοπτρον, ἕπερ εἰς τὸν μετέπειτα χρόνον ἀνανακλᾷ τὰ ἰνδάλματα τῶν εἰκόνων, ἅτινα προσέπεσον εἰς αὐτὸ ἐν ἀρχῇ. Ἡ πρώτη χαρὰ, ἡ πρώτη λύπη, ἡ πρώτη ἐπιτυχία, ἡ πρώτη ἀποτυχία χαράσσουσι τὸ ἀρχικὸν σχέδιον παντὸς τοῦ βίου.

Ὁ ἀνθρωπος καιτοι εἶναι πεπολιτισμένος ὑπὸ δυνάμεως τινος ἐνεργείας και ἀνενεργείας, δι' ἧς βοηθεῖ ἑαυτὸν και συντελεῖ εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἀνάπτυξιν, και ἀνευ τῶν περιβαλλουσῶν αὐτὸν περιστάσεων, οὐχ ἥττον ὡς πρὸς αὐτόν, ἢ ἠθικὴ διεύθυνσις κατὰ τὰ πρῶτα βήματα τῆς ζωῆς εἶναι μεγίστης σπουδαιότητος.

Θέσασε τὸν μᾶλλον ἀνεπτυγμένον φιλόσοφον ἐν τῇ μέσῳ κοινωνίᾳ ἀνιαρὰς δι' αὐτόν, κοινωνίας ἀνηθίκου και διεφθαρμένης, θέλει ἀνεπαισθήτως καταντήσῃ εἰς ζφώδη κατάστασιν. Πόσον λοιπὸν ἐπιδεικτικὸν πρὸς ἐντυπώσεις εἶναι τὸ ἀσθενὲς παιδίον ἐν μέσῳ τοιαύτης διατριβῆς; Ἀδύνατον νὰ διαπλάσῃ τις φύσιν γλυκεῖαν, συναισθανομένην τὸ καλὸν, διάνοιαν και καρδίαν καθαρὰν ἐν μέσῳ ὄχλου χυδαίου, ἐν μέσῳ ἀθλιότητος και βροδῶρου.

Οὕτω λοιπὸν αἱ οἰκογενειακαὶ ἐστία, τὰ σχολεῖα ταῦτα τῶν τέκνων, ἅτινα ὕστερον γίνονται ἀνδρες και γυναῖκες, εἶναι κακαὶ ἢ κακαὶ κατὰ τοὺς κυβερνῶντας

αὐτάς. Ἀναθέσατε τὴν ἀνατροφὴν τοῦ τέκνου σας εἰς δούλον, ἔλεγεν Ἑλλήν ἀρχαῖος και ἀνθ' ἑνὸς θὰ ἔχητε δύο.

Ὁ παῖς δὲν ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ἐμποδίσῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ νὰ μιμηθῆται πᾶν ὅ,τι βλέπει· ἀντιγράφει τοὺς τρόπους, τὰς χειρονομίας, τὴν γλώσσαν, τὰς ἕξεις, τὸν χαρακτήρα τῶν περὶ αὐτόν. « Ἡ σπουδαιότερα, λέγει ὁ Ρίχτερ, στιγμὴ τοῦ βίου τοῦ παιδὸς εἶναι ἐκείνη καθ' ἣν ἐξελεθῶν τῆς κοιτίδος ἀρχεται μορφούμενος και ὑποτυπούμενος ἐκ τῆς προσοφῆς τῶν πλησίον. Ἐκαστος νέος διδάσκαλος ἔχει ἐπὶ τούτου ἐπίδρασιν ἥττονα τοῦ προκατόχου του, και ἂν θεωρήσωμεν ὀλοκληρῶν τὸν βίον ὡς μέγα σχολεῖον, θέλωμεν ἰδεῖ ὅτι ὁ ναῦτης ἥττον ἐπηρεάζεται ὑπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν, ἅτινα ἐπεσκέφθη ἢ ἕσον ἐπηρεάσθη ὑπὸ τῆς τροφῆς του ». Τὰ πρωτότυπα λοιπὸν ἢ οἱ πρῶτοι διδάσκαλοι, εἶναι ὑψίστης σπουδαιότητος πρὸς διάπλασιν τῶν παιδῶν, και πρέπει ν' ἀναζητῶμεν τοὺς ἀρίστους, ὅταν θέλωμεν νὰ παραγάγωμεν καλοὺς χαρακτήρας. Τὸ πρωτότυπον δὲ, ἕπερ σταθερῶς εὐρίσκεται ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ παιδὸς, εἶναι ἡ μήτηρ.

« Μία μήτηρ, εἶπεν ὁ Γεώργιος Χέρβερετ, ἔχει ἀξίαν ἑκατὸν διδασκάλων. » Ἐν τῇ οἰκογενείᾳ εἶναι ὁ μαγνήτης πασῶν τῶν καρδιῶν, και ὁ πολιτικὸς ἀστὴρ πάντων τῶν ὀφθαλμῶν. Ἀδιακόπως τὰ τέκνα μιμοῦνται ταύτην. Τὸ δὲ παράδειγμα ἔχει πλειότεραν ἀξίαν τοῦ παραγγέλλματος. Τὸ παράδειγμα εἶναι ἢ ἐν ἔργοις και οὐχὶ ἐν λόγοις διδασκαλία. Ἀπέναντι τοῦ καλοῦ παραδείγματος εἰς οὐδὲν συμβάλλουσι τὰ ἀριστα τῶν παραγγελλμάτων. Οἱ ἀνθρωποι μᾶλλον ἀκολουθοῦσι τὰ παραδείγματα ἢ τὰ παραγγέλλματα. Τὸ παράγγελμα δὲ, ὅταν δὲν παρακολουθῆται ὑπὸ τοῦ παραδείγματος, εἶναι ὀλέθριον μᾶλλον παρὰ ὠφέλιμον, διότι χρησιμεῖ πρὸς διδασκαλίαν τῆς χειρστίτης τῶν κακῶν, τῆς ὑποκρισίας.

Διὰ τῆς μιμήσεως τῶν πράξεων μορφοῦται ὁ χαρακτήρ ἡμέρα και ἀνεπαισθήτως. Ἐπειδὴ δὲ ἡ μήτηρ ἐπηρεάζει τὰ τέκνα πλειότερον τοῦ πατρός, τὸ παράδειγμα ταύτης ἐν τῇ οἰκογενείᾳ ἔχει μεγαλειτέραν σπουδαιότητα. Ἡ οἰκογενειακὴ ἐστία εἶναι τὸ κράτος τῆς γυναικός, τὸ βασιλεῖόν τῆς, ἕπερ διοικεῖ καθ' ὀλοκληρίαν ὡς ἀπόλυτος κύριος. Περὶ παντὸς πράγματος ἀπευθύνονται πρὸς αὐτήν· εἶναι τὸ παράδειγμα και τὸ πρωτότυπον, ἕπερ ἔχουσιν ἀδιαλείπτως τὰ τέκνα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν των, ἕπερ παρατηροῦσι και μιμοῦνται, οὐδαμῶς ἔχοντα τὴν συνείδησιν τῆς πράξεώς των ταύτης.

Αὐτὸς ὁ μητρικὸς ἔρωσ εἶναι ἡ δρατὴ πρόνοια τοῦ ἀνθρώπου, ἢ ἐπίδρασις αὐτοῦ εἶναι σταθερὰ και παγκόσμιος. Ἀρχεται εὐθύς ἀπὸ τῶν πρώτων στιγμῶν τοῦ βίου και παρατείνεται κατὰ τὴν ἐξουσίαν, ἣν ἀσκει ἡ ἀγαθὴ μήτηρ ἐπὶ τῶν τέκνων τῆς. Ὁ ἀνθρωπος ἐν μέσῳ τοῦ κόσμου ριφθεὶς και ἀναλαμβάνων τοὺς κόπους τοῦ βίου, και ὑψιστάμενος τὰς ἀνάγκας τούτου και τὰς δοκιμασίας, ὁπότεν καταληφθῆ ὑπὸ προσκομμάτων και λύπης, πρὸς τὴν μητέρα του τρέχει ἀναζητῶν συμβουλὰς και παρηγορίαν. Αἱ εὐγενεῖς και

ἀγναί συμβουλαί, ἃς ἡ μήτηρ ἐμφυτεύει εἰς τὴν καρδίαν τῶν τέκνων τῆς κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, ἐξακολουθοῦσι καρποφοροῦσαι καὶ μετὰ τὸν θάνατόν τῆς, καὶ ὅταν ἔτι οὐδὲν κατέλιπεν εἰμὴ τὴν μνήμην τῆς, τὰ τέκνα τιμῶσιν αὐτὴν καὶ εὐλογοῦσι.

Δύναται ἀναμφισβητήτως νὰ δι'σχυρισθῆ τις ὅτι ἡ εὐδαιμονία ἢ ἡ κακοδαιμονία, τὰ γράμματα ἢ ἡ ἀμάθεια, ὁ πολιτισμὸς ἢ ἡ βαρβαρότης ἢ ἡ ἐνυπάρχουσα ἐν τῷ κόσμῳ ἐξαρτᾶται κατὰ μέγαν μέρος ἐκ τῆς ἐξουσίας ἢ μετῆλθεν ἢ γυνὴ ἐν τῷ βασιλείῳ αὐτῆς, τῷ οἴκῳ.

Ἡ ἀνατροφή τῆς γυναικὸς εἶναι κατὰ φύσιν παρὰ πᾶσαν ἄλλην ἀνθρώπινος· ὁ ἀνὴρ ἀποτελεῖ τὴν κεφαλὴν, τὸν νοῦν, τὴν δύναμιν τῆς ἀνθρωπότητος, ἡ γυνὴ δὲ τὸ αἶσθημα, τὴν χάριν, τὸ κόσμημα καὶ τὴν παρηγορίαν· οὕτω δὲ ἐνῶ ὁ ἀνὴρ διευθύνει τὴν κρίσιν, ἡ γυνὴ καλλιεργεῖ τὸ αἶσθημα· τὸ αἶσθημα δὲ ὀρίζει τὸν χαρακτήρα.

Ὁ Γκρετρί, ὁ περιώνυμος συνθέτης, εἶχε τέσσην μεγάλην ἰδέαν περὶ τῆς σπουδαιότητος τῆς γυναικὸς ὡς πρὸς τὴν μόρφωσιν τοῦ χαρακτήρος, ὥστε ἔλεγεν ὅτι «ἀγαθὴ γυνὴ εἶναι ἀριστοτέχνημα τῆς φύσεως». Εἶχε δίκαιον, διότι αἱ ἀγαθαὶ μητέρες μᾶλλον ἢ οἱ πατέρες τείνουσιν εἰς τὴν διηγετικὴν ἀνάγεισιν τῆς ἀνθρωπότητος, παράγουσιν ἐν τῇ οἰκογενειακῇ ἐστία ἡθικὴν ἀτμοσφαῖραν, τρέφουσιν τὸν νοῦν τοῦ ἀνδρός, ὡς ἡ φυσικὴ ἀτμοσφαῖρα τρέφει τὸ σῶμα.

Ἡ πενιχρότερα οἰκία ἐν ἡ βασιλεύει γυνὴ ἐνάρετος, οἰκονόμος, εὐθυμὸς καὶ καθαρὰ, δύναται νὰ καταστῇ ἀσυλον εὐμαρείας, ἀρετῆς καὶ εὐτυχίας. Ἡ γυνὴ αὐτῆτι καθίσταται τὸ κέντρον τῶν ἐντιμωτέρων οἰκογενειῶν αὐτὴ ἀναμνηστικὴ εἰς τὸν ἀνδρα τὰς γλυκυτέρας ἀναμνήσεις· ἀποβαίνει διὰ τὴν καρδίαν τοῦ ἀγιαστήριον καὶ λιμὴν καταφυγῆς ἐν ὧρα τρικυμιῶν τοῦ βίου, γλυκὺς τόπος ἀναψυχῆς μετὰ τὴν ἐργασίαν. Ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ τούτου θέλει εὐρεῖ παρηγορίαν ἐν τῇ θλίψει καὶ θέλει ἀντλήσει ὑπερῆφάνειαν ἐπὶ τῇ εὐδαιμονίᾳ καὶ χαρᾶν ἐν παντὶ χρόνῳ.

Ἀγαθὸς οἰκιακὸς βίος εἶναι τὸ ἀριστὸν τῶν σχολείων οὐ μόνον τῆς νεότητος ἀλλὰ καὶ τῆς προεδηκυίας ἡλικίας. Ἐν αὐτῷ νέοι καὶ γέροντες ἀντλοῦσιν εὐθυμίαν, ὑπομονήν, κράτος ἐφ' ἑαυτῶν καὶ τὸ πνεῦμα τῆς θουσίας καὶ τοῦ καθήκοντος.

Ἐκ τῆς οἰκογενειακῆς ἐστίας ἐκπορεύεται ἡ φιλανθρωπία, ὡς ἀπὸ τινος κέντρου· «Ὅς ἀγαπῶμεν τὸν μικρὸν πυρῆνα, εἰς ὃν ἀνήκομεν ἐν τῇ κοινωνίᾳ, λέγει ὁ Βούρκε, καὶ θὰ ἔχωμεν τὸ σπέρμα παντὸς ἀγαθοῦ αἰσθημάτων. Ἰδιωτικὸς βίος ἀγνός καὶ αὐτάρκης δύναται νὰ προπαρασκευάσῃ τὸν ἀνθρώπον ἐπαρκῶς εἰς τὰ καθήκοντα καὶ τοὺς πόρους τοῦ δημοσίου βίου. Ὁ ἀνθρώπος ὁ ἀγαπῶν τὸν οἶκόν του, ἐπίσης θέλει ἀγαπήσει καὶ ὑπηρετήσῃ τὴν πατρίδα του.

Παρηγήθη ὅτι ἐνίοτε, καίπερ τοῦ πατρὸς φαύλου ὄντος, μεθύσου καὶ ἀσώτου, ὁ οἶκος δὲν καταστρέφεται, ὅπταν συμβῇ ἡ μήτηρ νὰ ἴηται οὐνετὴ καὶ εὐφρων τὰ τέκνα δὲν μιμούνται τὸν πατέρα, ἐνῶ ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει, τῆς μητρὸς οὐσης κακῆς, ὁ οἶκος βαίνει ἐπὶ τὰ χεῖρω.

Ἡ ἐπίδρασις τῆς γυναικὸς ἐπὶ τοῦ χαρακτήρος τοῦ ἀνδρός κατὰ μέγαν μέρος μένει κατ' ἀνάγκην ἀγνωστος. Ἡ γυνὴ τελεῖ τὸ ἔργον τῆς ἐν τῇ ἡμερίᾳ καὶ ἡσυχίᾳ τῆς στέγης τοῦ οἴκου, ὑπὸ τὴν ὁποίαν μετὰ γλυκειᾶς ἐπιμονῆς ἐκτελεῖ τὸ καθήκον τῆς· διὰ τοῦτο καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῆς ἐπὶ τούτῳ θράμβοι δὲν ἐξιστοροῦνται. Οὐδέποτε σχεδὸν αἱ βιογράφοι καὶ αὐτῶν τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν ποιοῦνται λόγον τῶν προσπαθειῶν τούτων τῶν μητέρων. Καὶ ὅμως δὲν ἔμειναν ἀνευ ἀναμνηστικῆς. Ἡ ἐπήρεια ἢ ἔσχον ἐπὶ τῆς κοινωνίας, καίτοι ἡ ἱστορία σιωπᾷ, ἐξακολουθεῖ παρεκτεινομένη.

Σπανίως γίνεται λόγος περὶ μεγάλων γυναικῶν ὡς περὶ μεγάλων ἀνδρῶν. Συνήθως γίνεται μνεῖα ὀραδειγμάτων ἐναρέτων γυναικῶν. Οὕτω δὲ δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι αἱ γυναικίκες, προσωριζόμεναι οὐσαι νὰ διαπλάττωσι καλοὺς χαρακτήρας, ἐκπληροῦσιν ἔργον λαμπρότερον παρὰ ἂν εἰκόνιζον μεγαλοπρεπεῖς εἰκόνας, ἢ ἂν ἔγραφον συγγράμματα ἢ συνέθετον μελοδράματα.

Εἶναι ἀληθές, λέγει ὁ Ἰωσήφ δὲ Μαῖστρος, ὅτι αἱ γυναῖκες δὲν παρήγαγον ἀριστοτέχνηματα, δὲν ἔγραψαν οὔτε Ἰλιάδα, οὔτε Ἀπελευθερωθεῖσαν Ἰερουσαλήμ, οὔτε Χαμλέτον, οὔτε Φαίδρον, οὔτε Ἀπωλωλῶτα παράδεισον, οὔτε Ταρτοῦφον, δὲν κατεσκεύασαν ναὸν Ἁγίου Πέτρου, δὲν ἐποίησαν Μεσσιάδα, οὔτε ἐγλυψαν Ἀπόλλωνα τοῦ Βελβεδέρ, οὐδ' ἐξωγράφησαν τὴν Τελευταίαν κρίσιν. Δὲν ἐφεύρον οὔτε τὴν Ἀλγεβραν, οὔτε τὰ τηλεσκόπια, οὔτε τὰς ἀτμομηχανάς, παρήγαγον ὅμως πλάσματα μεγαλειότερα καὶ ὠραιότερα τούτων, εἰδίτι ἐπὶ τῶν γονάτων τῶν ἀνέρεψαν ἀγαθὰ καὶ ἐνάρετα ὄντα, ἀνδρας καὶ γυναῖκας, ἅτινα εἶναι ἐκ τῶν ὠραιτέρων δημιουργημάτων τῆς φύσεως.

Ὁ Δὲ Μαῖστρος ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς αὐτοῦ καὶ ταῖς συγγραφαῖς ὁμιλεῖ μετὰ σεβασμοῦ καὶ μετὰ θερμοῦ ἔρωτος περὶ τῆς μητρὸς του. Ὁ εὐγενὴς ἐκεῖνης χαρακτήρ, κατέστησεν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ πάσας τὰς γυναικίκας σεβαστάς. Τὴν μητέρα αὐτοῦ περιέγραψεν «ὡς ἄγγελον, εἰς ὃν ὁ Θεὸς ἔδωκε σάρκα καὶ βραχεῖαν διαμονὴν ἐν τῷ κόσμῳ»· ἀπεκάλεε αὐτὴν «ὑψηλὴν μητέρα»· εἰς ταύτην δὲ ἀπέδιδε τὰς κλίσεις τοῦ χαρακτήρος του καὶ τὴν πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἐμπνευσιν.

Γράφων ἡμέρα τινὶ πρὸς ἕνα τῶν ἀδελφῶν του ἔλεγεν· «Εἰς ἀπόστασιν ἑξακοσίων λευγῶν αἱ ἰδέαι τῆς οἰκογενείας μας, αἱ ἀναμνήσεις τῆς παιδικῆς μας ἡλικίας μετὰ πληροῦσι κατηφέας. Βλέπω τὴν μητέρα περιπατοῦσαν ἐν τῷ δωματίῳ, ἔχουσαν ἅγιον τὸ πρόσωπον καθ' ἡν δὲ στιγμὴν σοὶ γράφω ταῦτα, κλαίω ὡς παιδίον»· ὁ δὲ Μαῖστρος εἶχε τότε ἡλικίαν 51 ἐτῶν.

ΑΠΟΔΗΜΟΣ

ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΑΝΔΡΙΑΝΤΟΣ

τοῦ

P A S T E U R

ΠΗΡΞΕ μέγας ἐπὶ μετριοφροσύνη, ὅπως ὑπῆρξε μέγας ἐπὶ φιλανθρωπία, καὶ τὸ μέλλον θὰ τάξῃ αὐτὸν εἰς τὴν ἀκτινοβόλον χορείαν τῶν ἀποστόλων τοῦ καλοῦ καὶ τῆς ἀληθείας.

Διὰ τῶν λέξεων τούτων ἀπεχαιρέτησεν ὁ Poincaré τὸν σεπτὸν νεκρὸν τοῦ Pasteur.

Ἐννέα ἔκτοτε παρήλθον ἑνιαυτοί, καὶ τῇ 3/16 Ἰουλίου τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους, ἡ πόλις τῶν Παρισίων ἀποτίνοσα φόρον λατρείας καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν γίγαντα τοῦτον καὶ μέγαν τῆς ἐπιστήμης ἱεροφάντην ἐτέλει τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Pasteur.

Καὶ δικαίως ἡ διακίονσις τῆς μνήμης τῶν ἀριστέρων τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας θεωρεῖται καθήκον ἐπιβεβλημένον. Διότι ἐὰν ἡ ἀνθρωπότης σήμερον ἔχη συναίσθησιν τῆς ἰσχύος τῆς, βεβαιότητος μέλλοντος βελτίονος, ἐὰν βαδίζῃ εὐελπίς καὶ σθεναρὰ πρὸς νέας κατακτήσεις, ἀντλοῦσα θάρρος ἐκ τῶν κατοικήσεων τῶν προγενεστέρων αἰώνων, ἐὰν προσανατολιζῆται τέλος πρὸς τὰ ὑψίστα ἰδεώδη, ἀναμφισβητῶς τοῦτο ὀφείλει εἰς τοὺς ἀκαμάτους σκαπανεῖς τῆς ἐπιστήμης, τοὺς τηλαυγείς αὐτῆς φάρους.

Τῇ 3/16 λοιπὸν Ἰουλίου, παρόντος τοῦ προέδρου τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, ἐν τῇ πλατεῖᾳ Breteuil τῶν Παρισίων ἐτελέσθησαν τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Pasteur, ὃν ἤρχισε μὲν ὁ Falguière συνεπλήρωσε δὲ ὁ Victor Peter.

Ὁ Pasteur ἀπεικονίζεται καθήμενος· τὸ βλέμμα του ἀποπνέει γαλήνην. Κάτωθεν τοῦ ἀγάλματος ἐπὶ τῆς προσθίας ὕψους ἀναγινώσκονται ἡ λέξις: PASTEUR, καὶ ἀμέσως κατωτέρω, αἱ δύο χρονολογίαι: 1822-1895· ἡ τῆς γεννήσεως καὶ ἡ τοῦ θανάτου του. Ἐπειτα δὲ κατωτέρω καὶ πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἡ φράσις: «Διεθνὴς ἔρανος». Ὀλίγον δεξιώτερον παρίσταται γυνή, ἥτις κρατοῦσα ἀπὸ χεῖρας τὸ τέκνον τῆς, ζητεῖ βοήθειαν παρ' ἐκείνου, ὅστις ἐξεῦρεν ἀμυντικὰ ὄπλα κατὰ τοῦ θανάτου· συμβολίζει δ' αὕτη τὰς εὐγνωμονούσας μητέρας διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν τέκνων των. Εἰς τὰς λοιπὰς τρεῖς ὕψεις τοῦ βάθρου ἐκτελισσονται ἀγροτικά σκηνάϊ: ποιμὴν αὐλῶν ἐνῶ τὸ ποιμνιον βόσκει παρὰ τοὺς πόδας του, νεαρὸς βοσκὸς στηριζόμενος ἐπὶ τῶν εὐρώστων ζώων του, ἀγρόται ἀπολαμβάνοντες τὰ ἀγαθὰ, ἅτινα ὀφείλουσιν εἰς τὰς θαυμασίας ἀνακαλύψεις τοῦ Pasteur.

Περίεξ τοῦ ἀγάλματος εἶχον ἀνεγερθῆ ἑξέδραι, ὧν μίαν κατεῖχεν ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας περιστοιχιζόμενος

ὑπὸ τῶν ὑπουργῶν, τῶν μελῶν τοῦ διπλωματικοῦ σώματος, βουλευτῶν καὶ λοιπῶν ἐπιστημοτήτων, ἑτέραν δὲ ἡ Κα. Pasteur παρὰ τὴν ὁποίαν ἐκάθητο ἡ Κα. Loubet. Μεταξὺ τῶν παρισταμένων εἰς τὴν ἐπιβλητικὴν ταύτην τελετὴν διαπρεπῶν ἐπιστημόνων, διεκρίνοντο ὁ Behring, ὁ Enera, ὁ Percy Frankland κ. λ.

Πρῶτος τῶν ὀπτόρων ἀνῆλθεν εἰς τὸ βῆμα ὁ Κοσ. Wallon, ἔπειτα ὁ Κοσ. Desplas κ. λ.

Ἐκ τῶν λόγων τοῦ ὑπουργοῦ τῆς δημοσίας ἐκπαίδευσως Κοσ. Chaumié ἀποσπῶμεν τὴν ἑξῆς περιχοπὴν:

«Θαυμάσιον μάθημα! Ἐργάζεται ἐν πρώτοις διαρκῶς ἵνα ἀναπτέξῃ τὸ πνεῦμά του, ἵνα διὰ τοῦ χρησιμωτέρου, τοῦ ασφαλεστέρου μέσου διαπλάσῃ καὶ τελειοποιήσῃ ἐν ἑαυτῷ τὸ ἀρμοδιώτερον ὄργανον διὰ τὸ ἀγαθὸν ἔργον, ὅπερ μέλλει νὰ ἐπιτελέσῃ.

Ἀφιερῶται κατόπιν εἰς τὸ ἔργον τοῦτο ὀλοφύργως ἔχων ὡς ἰγνὸν ἐλατήριον ἐν τῇ ἐπιμόνῳ ἐπιδιώξει τοῦ διορωμένου ἢ ζητουμένου ἀγνώστου, ἐκτὸς τοῦ πρὸς τὴν ἐπιστήμην ἔρωτος, τὴν ἐψηλοτέραν κέψιν τοῦ νὰ προσφέρῃ ὑπηρεσίαν εἰς τὴν χώραν ἢ ἀγαθῆ, αἰγλήν ἢ δόξαν, ἥτις θὰ ἀντανακλασθῇ καὶ ἐπ' αὐτοῦ.

Ἀνυψοῦται ἔτι μᾶλλον, σκέπτεται ἀπαύστως τὰς ἀθλιότητας, τὰς θλίψεις, τὰ ἀλγη, τὰ μαστίζοντα τοὺς ἀθρώπους δευρὰ, καὶ προσπαθεῖ νὰ ἐπιγέρῃ εἰς τὰ κακὰ θεράπειαν, εἰς τὰς θλίψεις καταπράνναι, παρηγορίαν».

Περὶ τοῦ Pasteur καὶ τοῦ γιγνυαίου αὐτοῦ ἔργου, ἀνδρες τὰ πρῶτα ἐν τῇ ἐπιστήμῃ φέροντες καὶ ἀρμοδιώτατοι ἔγραψαν πλείστα βιβλία, ἀφ' ὧν δύναται ὁ ἀναγνώστης νὰ ἀρυσθῇ ἀκριβεῖς καὶ ἐκτενεῖς γνώσεις. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς καὶ ἡμεῖς θὰ ὁμιλήσωμεν περὶ τοῦ θέματος τούτου δι' ἐλαχίστων.

Μεταξὺ τῶν Ampère, Berthelot, Claude-Bernard, Charcot, καὶ τῆς λοιπῆς πλειάδος τῶν σοφῶν τοῦ αἰῶνος ἐπιστημόνων, μία προπύτων ἐξέχει μορφή, ἡ τοῦ Pasteur, τοῦ πληρώσαντος διὰ τῆς φήμης του τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, καὶ θαυμαστέντος διὰ τὰς γονίμους εἰς πρακτικὰ ἀποτελέσματα θεωρίας του.

Ἀληθμόντος ἀληθῶς θὰ παραμείνῃ ἡ ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ τῶν ἐπιστημῶν συγκροτηθεῖσα περὶ τὰ τέλη τοῦ 1885 συνεδρίασις ἐκεῖνη, καθ' ἣν ὁ Pasteur συγκινημένος καὶ μετὰ τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὸν μετριοφροσύνης, ἀνεκοίνωσε τὴν ἀνακάλυψιν τῆς θεραπείας τῆς λύσσης. Λύσσα! Τὸ ὄνομα μόνον ἐπαναφέρει εἰς τὴν μνήμην πλῆθος ἀπαισίων εἰκόνων. Σπασμοί, φλογερὰ διψα πυρπολοῦσα τὰ στήθη, καταπίσις ἀδύνατος, ἐκ νέου σπασμοὶ καὶ τέλος θάνατος ἐν μέσῳ φρικτῶδους ἀγωνίας.

Διὰ τῆς ἀνακάλυψιν ταύτης ὁ θαυμασμός πρὸς τὸν εὐεργέτην τῆς ἀνθρωπότητος, τὸν ἦδη ἐνδόξον διὰ τὰς ἐργασίας του ἐπὶ τῆς ζυμώσεως, τῆς αὐτομάτου γεννή-

ΤΟ ΧΡΕΟΣ

σεως και πλείστων άλλων, μεταβάλλεται εις αποθέωσιν. 'Αποθέωσιν ουχι εφημερον, αλλ' αιωνίαν! Εις όλων τα ύμματα ενεφανίσθη τότε ο Pasteur, ως μυθικός τις ήρωας, ως νέος 'Ηρακλής απαλλάσων την ανθρωπότητα της φοικιδεστέρως των μαστιγών.

Ότε δὲ μετὰ την μεγάλην ανάκλησιν του διδασκάλου, ο χριστος των μαθητών αυτού, ο Roux, έφευρε την θεραπειάν της διφθερίτιδος, ο κόσμος έχαιρέτισε την νέαν ανάκλησιν μετ' ένθουσιασμού μὲν αλλ' άνευ θαύματος.

Ίνα δὲ δώσωμεν ακριβή και συνοπτικὴν ταυτοχρόνως ιδέαυ περί της σημασίας και επιδράσεως του έργου του Pasteur, επιτραπήτω ημίν να αναφέρωμεν τὰ εξής του Berhtelot :

« Ο Pasteur, ο Renan, ο Victor Hugo, ε'ναι ἔσω) αι τρεις μα.λ.λορ αιγληέσσαι μορφαί της εποχής μας μεταξὺ των εργατῶν του πνεύματος! Ο εκπνέων αιών εδέχθη την σφραγίδα των, α.λ.λ. εις βαθμοὺς και εις στάδια πνευματικής δράσεως διάφορα.

Η σφραγίς του Pasteur ε'ίαι αι ιδέαι και ανακαλύψεις, αιτινες θα παραμείνωσιν αθάνατοι εις την μνήμην των ανθρωπίνων γενεῶν, διότι ε'ίαι μα.λ.λορ άπται, μα.λ.λορ προσιται εις το πνεύμα όλων.

Τὸ ενδιαφέρον του κοινῶ αποβαίνει ζωηρότερον προκειμένου περί ανακαλύψεων, αιτινες τείνουσι να μᾶς απομακρύνωσι του μοιραίου, να μᾶς απα.λ.λάωσι των νόσων και να παρατείνωσι την διάρκειαν της ζωής.

Τῶ ὄντι οι άνθρωποι φαίνονται σιγηνάκις αδιάφοροι πρὸς τὰς υψίστας εκδηλώσεις του πνεύματος ἐν τῇ καθαρῶς ἀφηρημένῃ τάξει, διότι δὲν έννοοῦσι την εὐρύτητα αὐτῶν· ἐξ αντιθέτου εξαίρουσι προθύμως τὰς παρασχεθείσας υπηρεσίας ἐν τῇ τάξει των ἐφηρμοσμένων ανακαλύψεων.

Ανδρες ὡς ο Pasteur αποκτῶσι δόξαν και καθίστανται δημοφιλεῖς ἔνεκα της μεγαλοφυίας των και των ανεκτιμήτων πρὸς την ανθρωπότητα υπηρεσιῶν και μεγάλων εὐεργεσιῶν ».

Περὶ δὲ της θέσεως ην θα κατέγη ἐν τῇ επιστήμῃ δια μέσου των αιῶνων τὸ ὄνομα του Pasteur, ιδεὸν τι λέγει ο ιατρός Grancher: « Όταν μετὰ μίαν γιλιετηρίδα κατὰ τὸ 2,893 ο ιατρός θα ὀμιλῇ εις τὰς νέας γενεάς, εις τοὺς μαθητάς του περὶ της πορείας και αναπτύξεως της ιατρικής, θα αναφέρῃ πρῶτα τὰ δύο αθάνατα ὀνόματα: του Ἰπποκράτους και του Pasteur ».

Π. Α. Π.

ΜΑΚΡΑΝ ἐκεῖ ἐπὶ του ὑψώματος πρὸς την ὄδον των Πυρρηναίων, εἴκοσι ὁ μ ὁ σ π ο ν δ ο ι (fédérés) ὠχυρώθησαν ἐντὸς ἀπομεμονωμένου περιπέτερου ἐν τῷ μέσῳ μεγάλου κήπου, και ἀπὸ μᾶς ἤδη ὥρας ἠμύνοντο ἠρωϊκῶς ἐναντίον των Βερσαλιωτῶν οἵτινες περιεκύκλουν αὐτοὺς πανταχόθεν· ἀλλ' ἐξηνητημένοι ἐκ της πείνης και στερούμενοι πολεμοφοδίων, ἔβλεπον προσεγγίζουσαν την στιγμήν καθ' ἣν θα συναλαμδάνοντο ἐξ ἐφ' ἑδου, και ὀριστικῶς θα ἐνικῶντο.

Ἐντὸς δωματίου του ἰσογείου, μία γυνή, ἡ κάπηλος του τάγματος, καθήμενη εἰς γωνίαν τινά, ἔσφιγγεν, ἀγρία, μεταξὺ των βραχιόνων, τὰ τρέμοντα ἐκ του φόβου τέκνα της: ἐν κοράτιον ὀκτὼ ἐτῶν, και δύο ἄρρενα ἡλικίας ἐπτὰ και πέντε ἐτῶν.

Εἰς τὸ παράθυρον, ὁ πατήρ, μέλας ἐκ της πυρτιδος, ἤναπτε τὰ τελευταία αὐτοῦ φυσίγγια. Αἴφνης σῶμα στρατιωτῶν, εἰσώρμησεν ἀγρίως ἐντὸς του δωματίου. Πρὶν ἢ δυνθῆναι να κάμη κίνημά τι, ὁ στρατιώτης του Δήμου συνελήφθη. ἔδρασεύθη, και ἐσύρθη πρὸς τὸν τοίχον, ὅπου δέκα ὅπλα διευθυνόμενα πρὸς τὸ στήθος του, ἤσαν ἔτοιμα να ἐκπυροσκορηθῶσιν. Ἀφίνουσα τὰ τέκνα της, ἡ γυνή ὤρμησε μεταξὺ του συζύγου της και των ἀπειλητικῶν ὅπλων.

— Α! μὴ τὸν σκοτώσετε, εἶναι ὁ ἄνδρας μου, ὁ πατέρας των παιδιῶν μου! εὐσπλαγχνισθῆτέ τον, ἔλεος!

Ἄλλ' οἱ στρατιῶται, οἵτινες ἀπὸ πέντε ἤδη ἡμερῶν ἔβλεπον τοὺς συντρόφους των πίπτοντας ὑπὸ τὰς σφαίρας των ἀντιπάλων, δὲν ἤσαν ποσῶς διατεθειμένοι πρὸς ἐπιείκειαν. Εἰς δ' ἐξ αὐτῶν, ὁ λοχίας, λαβὼν την γυναῖκα ἀπὸ του βραχιόνος, ἐκραύγασεν:

— Ἔλα ὀπίσω! ὁ ἄνδρας σου εἶναι ληστής. ἐπυροβόλησεν ἐναντίον μας, τὸν εἶδα· ἦλθε τώρα και ἡ ἰδική μας σειρά!

Και δι' ὀρμητικῶ κινήματος, ἔρριψε χαμαὶ την γυναῖκα· ἀλλ' αὕτη της ὀποιᾶς ἡ ἀπελπισία ἐδιπλασίαζε τὰς δυνάμεις ὤρμησεν ἐκ νέου πρὸς τὸν ἄνδρα της και κρεμματοθεῖσα ἐκ του λαίμου του, μετὰ βρυχηθμοῦ πληγείσης λεαίνης:

— Ἄνανδροι! ἄνανδροι! ἔκραζεν· εἰσθε δέκα ἐναντίον ἐνός· σκοτώσατε πρῶτα ἐμέ, και ἔπειτα ἀπὸ τὸν πατέρα και την μητέρα, σφάξετε και τὰ παιδιὰ! καλύτερα! παρά να μείνουν ὄρφανὰ!

Κατὰ την στιγμήν ταύτην, νεαρός ἀνθυπολοχαγός, με κατερρακωμένην στολήν, με τὸ περίστροφον ἀνά χειρας, εἰσῆλθεν ἐν τῷ δωματίῳ.

— Μὰ τί τρέχει λοιπὸν ἐδῶ;
 « Ὅλοι οἱ στρατιῶται ἠθέλησαν ν' ἀπαντήσωσι συγχρόνως.

— Σιωπή! ἐκραύγασεν ὁ αξιωματικὸς και ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν λοχίαν:

— Λέγε, σὺ!
 — Λοχαγέ μου, πρόκειται περὶ αὐτοῦ του ἀνθρώπου τὸν ὅποιον συνελάθομεν με τὰ ὅπλα ἀνά χειρας, πυροβολῶντα κατὰ των ἀνδρῶν μας· θὰ ἦτο δὲ πρὸ πολλοῦ φονευμένος, άνευ της ἀντιστάσεως της γυναίκης του, ἡ ὅποια καθίσταται πολὺ ἐνοχλητικῆ.

Δι' ἐνός βλέμματος ὁ αξιωματικὸς, παρετήρησε τὸ σύνολον του ἀπαισίου τούτου δράματος· ἔβλεπε τὸν ἄνδρα τούτον, προσηλῶντα τοὺς ἀμαυροὺς ὀφθαλμοὺς του ἐπὶ των τέκνων του, και ἀναμένοντα τὸν θάνατον· την σύζυγόν του ἐξηγρωμένην και τὰ τρία πτωχὰ παιδιὰ τρέμοντα ἐκ του φόβου· εἶτα τὸν ὄμιλον των ἀγρίων στρατιωτῶν ἐντελῶς ἀποφασισμένων να ὠθησῶσι τὰ πράγματα μέχρι ἐσχάτων.

— Α! αὐτοὶ οἱ κακοῦργοι ἀνθίστανται, ἐκραύγασεν ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς ἄνδρας του, κρατεῖτε την γυναῖκα, σεῖς, ἀλλὰ χωρὶς να της κάμετε τὸ παραμικρόν· στρατιῶται Γάλλοι, μὴ λησμονεῖτε ὅτι μόνον με ἄνδρας πολεμοῦν.

Εἶτα συλλαβὼν ἀπὸ του ὤμου τὸν ὀμίσπονδον, ὅστις ἴστατο πλησίον του τοίχου:

— Ὅσον διὰ σέ, εἶπεν, ἐγὼ ἀναλαμδάνω να σὲ διορθώσω.

Και ὠθήσας αὐτὸν δι' ἀποτόμου κινήματος πρὸς τὸ γειτονικὸν δωμάτιον, ἐπανέκλεισε, δῆθεν ἐξ ἀπροσεξίας, την θύραν ὀπισθεν αὐτοῦ, και ἐξεκένωσε τρὶς τὸ περίστροφόν του εἰς τὸν ἀέρα· εἶτα ταχέως και χαμηλοφώνως, ἐγχειρίζων κρυφίως τὸ βελάντιόν του εἰς τὸν ἐκθαμβὸν αἰχμάλωτον, και ἀπαλλάττων αὐτὸν ἐκ των δεσμιῶν του!

— Φύγε, τῷ λέγει, μετὰ της γυναίκης σου και των τέκνων σου, ἀπὸ αὐτὸ τὸ παράθυρον τὸ ὅποιον συγκοινωνεῖ με τοὺς κήπους, και προσπάθησε να σωθῆς, ἐὰν ὁ διάβολος σου δώσῃ καιρὸν.

Και χωρὶς ν' ἀναμένη την ἀπάντησιν του ἀνδρός, ἐπέστρεψεν εἰς τὸ ἄλλο δωμάτιον, λέγων μετ' ἀγρίου γέλωτος, και γεμίζων ἐκ νέου τὸ περίστροφόν του:

— Ἡ γυναῖκα ἐλειποθύμησε, τόνον τὸ καλύτερον δι' αὐτήν, ἀφήσατέ την· ὁ ἄνδρας της ἐπλήρωσε τὸν λογαριασμόν του· ἐμπρός! δρόμον! εἶναι ἡ σειρά μας!
 Και ἐξῆλθε τελευταῖος ὀπισθεν των στρατιωτῶν του.

— Ἀνάθεμα!... μὴ χειρότερα!... Μὰ τί λοιπὸν μου στέλλουν ἐδῶ.. δὲν εἶμαι διευθυντῆς οἰκοτροφείου κορασιῶν, ὑποθέτω!

Ὅτως ἀνεθεμάτιζεν ὁ λοχαγὸς Desplaces, ὁ γενναῖότερος ἀρχηγὸς της Ἀφρικῆς, ὁ ἐπωνομασθεὶς « ἀπτόητος ».

Ἡγούμενος μᾶς των προφυλακῶν, εἰς τὰ ἔσχατα σύνορα του Τουαί, ἐπεθεώρει ἐπικουρικὸν ἀπόσπασμα πενήκοντα ζουάβων, τὸ ὅποιον πρὸ ὀλίγου εἶχεν ἀφρχθῆ, ὑπὸ τὰς διαταγὰς ἐνός ἀνθυπολοχαγοῦ, του In-Jaeah. Μεταξὺ των βωμκαλιῶν ἐκεινῶν και ἡλιοκαῶν ἀνδρῶν, εὕρισκετο νεαρός στρατιώτης,

σχεδὸν παιδίον, με πρόσωπον ἀγένειον· ὁ λοχαγὸς ἐπλησίασε μετὰ δισπιστίας τὸν νεαρὸν στρατιώτην, ὅστις, παρετήρει τὸν ἀρχηγὸν μετὰ περιεργείας.

— Τὸ ὄνομά σου;
 — Φραγκίσκος Λορμαίρ, ἀπήντησεν ὑπὲρ τὸ δέον δειλιάσας ἐκ του βλέμματος του λοχαγοῦ.
 — Γὰ κύτταξέ με! Πῶ, πῶ, πῶς κοκινίζει σὰν κορίτσι!

Πόσον ἐτῶν εἶσαι;
 — Δεκαεννέα.
 — Ἀπὸ ποῦ εἶσαι;
 — Ἀπὸ τὸ Παρίσι.

— Κατετάχθης ἐκουσίως λοιπὸν διατί;
 — Ἐστερούμην ἐργασίας, και δὲν ἐπεθύμουν να μένω βάρος εἰς την μητέρα μου, ἡ ὅποια εἶναι χίτρα, και συντηρεῖ τώρα την ἀδελφήν μου και τὸν μικρότερόν μου ἀδελφόν.

Ἡ φωνὴ του λοχαγοῦ κατέστη μελιχλιωτέρα.
 — Και σὺ μόνος σου ἐξέλεξες αὐτὸ τὸ σῶμα, και ἐπρότιμησες να ἔλθῃς εἰς την Ἀφρικῆν;
 — Μάλιστα, λοχαγέ μου.

— Τί ἀνόητος ἰδέα!... Ἐπὶ τέλους τόσῳ τὸ καλύτερον ἐὰν δὲν σκάσης ἀπὸ τὴν κούρασι.

Και στρέψας τὰ νῶτα ὁ λοχαγὸς ἀπεμακρύνθη, χωρὶς να ἴδῃ τὸ πονηρὸν βλέμμα ἀκολουθούμενον ὑπὸ μειδιάματος, τὸ ὅποιον τῷ ἔρριψε τὸ παιδίον των Παρισίων και ἔπερ ἐσήμαιεν: « Ἔλα, ἔλα, θὰ εἶμαι πολὺ καρτερικώτερος, παρ' ὅσον σὺ νομίζεις, γέρο λοχαγέ, και θὰ σοὺ τὸ ἀποδείξω εἰς πρώτην εὐκαιρίαν.

* *

Τὸ πυροβόλον βροντᾷ, τὰ πυροβολεῖα μαίνονται, ἀναμιγνόμενα με τὰς κραυγὰς των μαχομένων, με τὰ παράπονα των πληγωμένων, και με τοὺς βόγχασιμὸς των ἀγωνιῶντων.

Ὁ λοχαγὸς πρῶτος, ἠγούμενος του τάγματός του, ἐπιχειρεῖ τρομεράν ἐπίθεσιν κατὰ των Τουαρέγ, οἵτινες τετράκις ἀποχρυσθέντες, ἀνθίστανται ἀσθενῶς πλέον, και ἀρχίζουν ἤδη να τρέπωνται εἰς ἀτακτον φυγήν.

— Ἐμπρός, παιδιὰ! φωνάζει διὰ της κεραυνοβόλου φωνῆς του ὁ γηραιὸς λοχαγός, και ζήτω ἡ Γαλλία.

Παρὰ τὸ πλευρόν του ἀρχηγού του, μεταξὺ των γενναϊότερων μαχομένων εὕρισκεται ὁ Φραγκίσκος Λορμαίρ. Εἶναι ἡ πρώτη του μάχη, και εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐβάδισεν εἰς την πρώτην γραμμὴν. Διὰ τούτου ὁ λοχαγὸς του, ἐπωφελοῦμενος στιγμῆς σχετικῶς ἡσυχίας, ἀνέκραξε:

— Εὐγε μικρέ, συγνώμη! διότι κακῶς σ' ἔκρανα. Δὲν εἶναι λοιπὸν ἀδύνατον, με πρόσωπον κορασίου, να ἔχη κανεὶς θάρρος λέοντος!

Κατὰ την στιγμήν ταύτην, ἀραψ ἔφιππος, ἐξεληθὼν ἐκ νινος πυκνοῦ δάσους, με την λόγχην ἀνά χειρας, ἐξώρμησε κατὰ του λοχαγοῦ, ὅστις ἐξ ἀπαντος θὰ ἐφο-νεύετο, ἐὰν μὴ ὁ Λορμαίρ, ὀρμῶν ἐμπροσθεν του, λοχαγοῦ του, ἐκάλυπτεν αὐτὸν διὰ του σώματός του

καί ἐδέχετο ἐν τῷ μέσῳ τοῦ στήθους τὸ κτύπημα τοῦ ἔχθρου.

Ἐξάλλος ὁ λοχαγός, ἔρριψε μανιώδη κραυγὴν, καὶ ἐν ᾧ διὰ τῆς μιάς χειρὸς ὑπεστήριξε τὸν λειποθυμήσαντα σωτήρα του διὰ τῆς ἄλλης ἐξεκένου τὸ περιστροφόν του κατὰ τοῦ ἱππέως.

Εἶτα ἀνεγείρας τὸν πληγωθέντα ἐντὸς τῶν βραχιόνων του, ἔφερον αὐτὸν ἀμέσως μακρὰν τῆς μάχης καὶ τὸν κατέθεσεν ἐπὶ γηλόφου, ὑπὸ τὴν σκιάν φοινίκος. Ὁ στρατιωτικὸς ἰατρός ὅστις εἶχεν ἀκολουθήσῃ αὐτούς, ἐξεκοῦμωσε τὴν στολὴν τοῦ μικροῦ ζουάβου, ἔσχισε τὸ ὑποκάμισόν του, καὶ ἐξήτασε τὴν πληγὴν.

— Λοιπὸν; ἠρώτησε μετ' ἀγωνίας ὁ λοχαγός. Ἀντὶ πάσης ἀπαντήσεως ὁ ἰατρός ἐκίνησε τὴν κεφαλὴν.

— Οὐδεμία ἐλπίς!

— Ὅχι!...

Κρουνοὶ δακρύων ἀπετύφλωσαν τὸν γηραιὸν στρατιώτην. Διὰ πρώτην φοράν ὁ « ἀπτόητος » λοχαγὸς ἔκλαιεν.

Ὁ Φραγκίσκος Λορμαίρ παρετήρησε τὰ δάκρυα καὶ ἔμειδισεν.

— Παιδί μου, πτωχὸ μου παιδί! ἐψέλλιζεν ὁ γηραιὸς ἀξιωματικὸς ὀλοῦζων

Ὁ ἀποθνήσκων τῷ ἐνευσε νὰ πλησιάσῃ τὸ σὺς του εἰς τὰ χεῖλη του καὶ χαμηλοφώνως ἐψιθύρισε.

— Ἐνθυμεῖσθε κατὰ τὴν 28ην Μαΐου 1871, τὴν οἰκίαν ἐκείνην τῆς Belleville ὅπου ἐλυτρώσατε ἓνα ὀμόσπονδον ἀπὸ τοῦ θανάτου; Εἶμαι ὁ πρωτότοκος υἱὸς τῆς οἰκογενείας ἐκείνης τὴν ὁποίαν ἐσώσατε. Εἰς τῶν ἀνδρῶν σας εἶχε προφῆρῃ ἐνώπιόν μου τὸ ὄνομά σας. Οὐδέποτε τὸ ἐλησιμύνησα, καὶ αἰῶζον ὑμᾶς, ἐπλήρωσα, λοχαγέ, τὸ χρέος τοῦ πατρὸς μου.

(Melchior Bonnefois) P. Γ. Ρ.

ÉMILE RICHEBOURG

ΜΕΛΑΙΝΑΙ ΟΦΡΥΕΣ

(Συνέχεια)

III

ΚΑΤΟΙΚΙΑ τοῦ πρώην δικογράφου εὕρισκτο εἰς τὸ δεύτερον πάτωμα. Ἡ οἰκία ἐσχημάτιζε γωνίαν, τὰ δὲ παράθυρα ἔβλεπον ἐκ τῆς μιάς πλευρᾶς εἰς τὸν μικρὸν περίπατον καὶ ἐκ τῆς ἑτέρας εἰς τὴν δεινδροστοιχίαν. Ἐπωφελοῦμενος τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ὁ δικογράφος εἶδε κατεπειγούσας διαταγὰς εἰς τὸν ὑπάλ-

λόν του, ὁ τραπέζιτης ἦλθεν εἰς τὸ παράθυρον καὶ παρετήρησε τὴν νεαρὰν γυναῖκα, ἥτις δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐγερθῆ καὶ νὰ ἐξέλθῃ τοῦ περιβόλου, κρατούσα τὸ παιδίον ἐκ τῆς χειρὸς. Εἰσῆρχετο ἤδη εἰς τὴν δεινδροστοιχίαν. Ὁ Κάρλος μετέθε ταχέως εἰς τὸ ἕτερον παράθυρον. Ἐπὶ τινὰς στιγμὰς, ἠδυνήθη νὰ παρακολουθήσῃ αὐτὴν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν, κατόπιον τὴν εἶδεν εἰσερχομένην ἐντὸς οἰκίας, τῆς ὁποίας ἐξήτασε μετὰ προσοχῆς τὴν πρόσωπον ὅπως δυνήθη νὰ τὴν ἀναγνωρίσῃ.

Ἄλλὰ ποῖα ἦσαν λοιπὸν αἱ προθέσεις του;

Οὐδ' αὐτὸς ἤτο εἰς θέσιν νὰ εἴπῃ!

Περὶ τούτου μόνον ἦτο βέβαιος, ὅτι ἡ ὠραία νεαρὰ γυνὴ τὸν εἶχε μαγεύσῃ κυριολεκτικῶς καὶ τὸν ἔκαμε νὰ δοκιμάσῃ συναισθήματα ἀγνωστα ἕως τώρα δι' αὐτόν.

Ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν, συνωμίλιζε περὶ τῆς ὑποθέσεώς του μετὰ τοῦ πρώην δικογράφου· εἶτα κατέλειπεν αὐτὸν λέγων:

— Θὰ ἔρχομαι νὰ σὰς βλέπω.

— Ὅποτεν εὐαρεστήσῃ, ἀγαπητὴ κύριε· εἶμαι πάντοτε εἰς τὰς διαταγὰς σας.

Ὁ Κάρλος Λεβρέν εἰσῆλθεν εἰς τὴν δεινδροστοιχίαν· ἔστη πρὸς στιγμὴν πρὸ τῆς οἰκίας ἐν ᾗ εἶχεν ἰδῆ εἰσερχομένην τὴν ὠραίαν του ἀγνωστον, διυθύσε τὰ βλέμματά του πρὸς ὅλα τὰ πατώματα, ὡσεὶ ἤλπιζε νὰ ἴδῃ αὐτὴν ἐμφανιζομένην, εἶτα ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του. Εἰς τὴν ἐσχαιάν τῆς δεινδροστοιχίας ἐπέθε ἀμάξης ὅπως ἐπανέβη οἰκάδε. Καὶ ἐνῶ ἡ ἀμάξα διηλύετο πρὸς τὸ κέντρον τῶν Παρισίων, ὁ νοῦς του ἐπανήρχετο εἰς τὸ ἐπεισόδιον τὸ ὁποῖον οὐδόλως ἐπεδίωκεν, ἀλλ' ὅπερ σοβαρῶς νῦν ἀπησχόλει αὐτόν.

Πάραυτα κατελήφθη ὑπὸ τῶν αὐτῶν σκέψεων ὑφ' ὧν καὶ ἐν τῷ μικρῷ περιβόλῳ, καὶ ἐψιθύρισε:

Εἶναι ὑπανδρευμένη καὶ ἔχει παιδίον· εἶναι λυπηρόν!

Ἡ φρόνητις τῷ ἐπέβαλλε νὰ μὴ σιέπηται πλέον αὐτὴν, νὰ μὴ ἀνακαλῆ πλέον εἰκόνα ἥτις καθίστατο δι' αὐτὸν ἀληθὲς βασανιστήριον καὶ νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο. Ἄλλὰ κατὶ τι τῷ ἔλεγεν ἐπιτακτικῶς.

Ὅχι, πρέπει νὰ τὴν ἐπανιθῆς.

Χωρὶς νὰ δυνήθῃ νὰ ἐνοήσῃ ἀκόμη τί ἐδοκίμαζεν, ὁ νεαρὸς τραπέζιτης ἦτο βαθύτατα συγκινημένος.

Ὁ! οὐδόλως τῷ ἐπήρχετο ἡ ἰδέα νὰ ἀποπλανήσῃ τὴν νεαρὰν ταύτην γυναῖκα, ἡ ὁποία ἦτο μήτηρ, νὰ ταράξῃ τὸν βίον της, νὰ συντρέψῃ αὐτὴν αἰωνίως, ἴσως, νὰ καταστρέψῃ τὴν γαλήνην τοῦ οἴκου της. Ἄλλὰ, τότε, τί ἤθελε; Πράγματι, δὲν τὸ ἐγνώριζεν ἢ ἤθελε νὰ μάθῃ τίς ἦτο ἡ νεαρὰ αὕτη γυνή, τί ἔκαμε..... τί ἔκαμεν ὁ σύζυγός της.

Τούτο βεβαίως ἦτο λίαν παράδοξος περιέργεια, ἀλλ' ἡ ὁποία δι' αὐτὸν ἐδικαιολογεῖτο ὑπὸ τοῦ ἐνδιαφέροντος ὅπερ τῷ ἐπέπευεν ἡ μήτηρ καὶ τὸ παιδίον.

Δὲν ἤθελε νὰ ὁμολογήσῃ ἑαυτῷ ὅτι καὶ ἄλλοι ὑπῆρχον ἐκτὸς τοῦ ἐνδιαφέροντος τούτου, ἡ βαθεῖα τουτέστι ἐντύπωσις ἣν ἡ νεαρὰ γυνὴ εἶχε παραγάγῃ ἐν τῇ καρδίᾳ του.

Τὴν ἐσπέραν, ἐν τῷ δωματίῳ του, ἀντὶ νὰ κατακλιθῆ κατὰ τὴν συνήθη ὥραν, ἤνοιξε τὸ συρτάριον ἐνὸς ἐπίπλου ἐξ οὗ ἔλαβε μικρὰν δέσμην ἐπιστολῶν.

Ἦσαν αἱ ἐπιστολαὶ ἃς εἶχε λάθῃ παρὰ τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ του κατὰ τὰ τρία ἔτη τῆς ἐν Γερμανίᾳ διαμονῆς του.

Ἀνέγνω αὐτάς ἐκ νέου, τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην, καὶ ὄχι ἄνευ ζωηρᾶς συγκινήσεως ἐπὶ τῇ ἀναμνήσει τοῦ ἀδελφοῦ του, διότι ἀνὰ πάσαν στιγμὴν ἐσπώγγιζε τοὺς ὀφθαλμούς του.

Ἐν πάσαις σχεδὸν ταῖς ἐπιστολαῖς του, χωρὶς νὰ ὀνομάξῃ αὐτὴν, ὁ Γεώργιος Λεβρέν ἔκαμε λόγον περὶ τῆς φίλης του εἰς τὸν Κάρλον, πλέκων δι' αὐτὴν τὰ ὠραϊότερα ἐγκώμια. Ἄν καὶ ἦτο ἄνευ περιουσίας, ὑποχρεωμένη νὰ ἐργάζηται ὅπως ζήσῃ, ἐθεώρει αὐτὴν ἀξίαν νὰ γίνῃ σύζυγός του καὶ ἐπέθυμι παντὶ τρόπῳ νὰ φανερώσῃ αὐτῇ τὸ τεκμήριον τοῦτο τοῦ ἐρωτῆτός του· ἀλλὰ δυστυχῶς οἱ γονεῖς του δὲν εἶχον τὴν αὐτὴν γνώμην. Ἐπρπε νὰ ὑπομένουν. Καὶ μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν θὰ ἠδύνατο νὰ καταστήσῃ γνωστὰς τὰς ἀμετακλήτους προθέσεις του, ἦσαν ἠναγκασμένοι αὐτὸς καὶ ἐκείνη, νὰ κρύπτωσι τὴν ἐνωσίαν των.

Μετ' ἰδιαίτερας ὀλις προτοχῆς ὁ Κάρλος Λεβρέν ἀνέγνω τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, ἐν ᾗ ὁ ἀδελφός του τῷ εἶδε τὴν εἰκόνα τῆς φίλης του.

« Εἶναι τώρα εἴκοσι δύο ἐτῶν », ἔγραφε.

Κατόπιον ἤρχετο τὸ διάγραμμα τῆς εἰκόνης, καὶ ἐνόησε τις εὐκόλως ὅτι ὁ Γεώργιος Λεβρέν ἠρέσκετο περιγράψων λεπτομερῶς τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ κάλλους ἐκείνης, ἥτις ἦτο τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἐρωτῆτός του, τῆς λατρείας του.

Ἐκ νέου καὶ περισσότερον ἢ ἐν τῷ περιβόλῳ, ὁ Κάρλος ἐξεπλάγη ἐκ τῆς μεγάλης ὁμοιότητος τῆς ὑπαρχούσης μετὰ τῆς νεανίδος ταύτης, ἣν ὁ ἀδελφός του εἶχεν ἀγαπήσῃ, καὶ τῆς μητρὸς τοῦ μικροῦ Ἀνδρέου.

Περὶ τῶν μελαινῶν ὀφρῶν, ἀναφέροντο τὰ ἐξῆς ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς:

« Λέγουσιν ὅτι αἱ μετὰ τῶν δύο ὀφθαλμῶν συννενοῦμεναι ὀφρῆς εἶναι σημεῖον ζηλοτύπων καὶ μνησικακῶν αἰσθημάτων.

Τούτο εἶναι δυνατόν. Ἄλλὰ, παρὰ τῇ φίλῃ μου, σημαίνουσι περιπαθῆ τρυφερότητα, ἀφοσίωσιν, ἀταπάρνησιν. Δὲν λέγω ποσῶς ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ γίνῃ ζηλοτύπος, ἀφοῦ ἡ ζηλοτυπία προέρχεται κυρίως ἐκ τοῦ φόβου μήπως σὲ ἀπατᾷ τὸ πρόσωπον τοῦ ὁποῖου κέκτησαι καὶ τὸ ὁποῖον ἀγαπᾷς· ἀλλὰ τὴν εἶναι ἡ καλωσύνη τῆς καρδίας της ὥστε οὐδέποτε δύναται νὰ εἰσδύσῃ ἐν αὐτῇ τὸ μῖσος ».

Ὁ Κάρλος εἶχε παραπῶσι τὴν ἀνάγνωσίν του· ἔχων τοὺς ὀφθαλμούς προσηλωμένους ἐπὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ ἐκτεθειμένων ἐπιστολῶν, ἐσκέπτετο.

— Πτωχὴ κόρη! ἐψιθύρισε, τί νὰ ἀπέγεινεν!

ἴσως ἀπέθανεν ὅπως ὁ ἀδελφός μου! Ἐάν ζῇ εἰσέτι, θὰ εἶναι τώρα εἴκοσι ἑπτὰ ἐτῶν.

Καὶ μετὰ θλίψεως ἐπανέλαβε:

— Πτωχὴ κόρη! τί νὰ ἀπέγεινεν!

Ἐδίπλωσεν ἐκ νέου τὰς ἐπιστολάς, ἃς ἔθηκεν ἐν τῷ συρτεῖ καὶ ἐξηπλώθη ἐπὶ μιάς ἑδρας.

Τότε ἤρξατο ἐκ νέου σκεπτόμενος τὴν νεαρὰν γυναῖκα τοῦ μικροῦ περιβόλου τῆς Ὠτέιλ καὶ ἐξεπλάγη διότι δὲν εἶχεν ἀκόμη ἀποτεῖνῃ ἑαυτῷ τὴν τόσον φυσικὴν ἄλλως τε ἐρώτησιν: τίνα ἡλικίαν ἄρα γε νὰ ἔχῃ;

— Δὲν εἶναι μεγαλυτέρα τῶν δέκα ὀκτώ εἰς δέκα ἐννέα ἐτῶν, εἶπε καθ' ἑαυτοῦ.

Καὶ μετὰ σκέψιν:

— Ἄλλ' ὄχι, εἶναι ἀδύνατον, ἀφοῦ τὸ τέκνον της εἶναι τεσσάρων ἐτῶν καὶ ἡμίσεος. Δὲν δύναται νὰ παραδεχθῆ τις ὅτι ὑπανδρεύθη εἰς ἡλικίαν δέκα τεσσάρων ἐτῶν. ἴσως ὑπανδρεύθη δέκα ἐξ ἐτῶν· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εἶναι εἰκόσιν ἐνὸς ἐτῶν περίπου. Ἐ λοιπὸν! Δὲν φαίνεται τοιαύτης ἡλικίας καὶ θὰ ἐστοιχημάτιζον ὅτι δὲν εἶναι μεγαλυτέρα τῶν δέκα ὀκτώ ἐτῶν. Καὶ ὅμως, καὶ ὅμως.....

Τὸ παιδίον μοι ἀποδεικνύει τὴν πλάνην μου.

Καὶ ὁ Κάρλος Λεβρέν, μὴ ἀντιληφθεὶς ὅτι ἦτο μεσονύκτιον, ἐβύβισθη εἰς βαθείας οὐνεροπολήσεις.

Τὴν ἐπομένῃν ὁ νεαρὸς τραπέζιτης ἀπησχολήθη καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν μετὰ τὰς ὑποθέσεις τοῦ οἴκου του. Τὴν μεβεπομένην ὅμως, ἀφοῦ εἰργάσθη ὅλην τὴν πρωΐαν μετὰ τῶν ἀνωτέρων ὑπαλλήλων του καὶ προεγεματίστε μετὰ τῆς μητρὸς του, ἐπέθε ἀμάξης, λέγων εἰς τὸν ἀμαξήλατον νὰ ὀδηγήσῃ αὐτόν εἰς τὴν Ὠτέιλ.

Ἄν καὶ εἶχεν ἀπαλλαχθῆ τῆς φροντίδος τῶν ὑποθέσεων, οὐχ' ἦττον ἐξηκολούθη νὰ ἔχῃ τὴν κεφαλὴν πλήρη σκέψεων· ἀλλὰ νῦν ἐσκέπτετο τὴν ὠραίαν μελαχροινὴν γυναῖκα καὶ ὄχι τὰς τραπέζιτικὰς ἐργασίας. Ἐμελλε νὰ ἐπανθῆ αὐτὴν· τὸ ἤλπιζε τούλάχιστον.

Καὶ κατ' αὐτὴν τὴν φοράν ὁ καιρὸς ἦτο ὠραῖος, τὸ διάστημα διηλύθη ταχέως καὶ ὁ νεανίας κατέβη τῆς ἀμάξης εἰς εἴκοσι βημάτων ἀπόστασιν τῆς οἰκίας ὅπου κατῳκεῖ ἡ ὠραία του ἀγνωστος.

Τὸ ὀρολόγιόν του εἰδείκνε μίαν ὥραν καὶ ἡμίσειαν.

— Θὰ εἶναι ἀκόμη εἰς τὴν οἰκίαν της, ἐσκέπθη.

Ἡδύνατο νὰ βεβαιωθῇ ἐρωτῶν τὸν θυρωρὸν.

Τούτο ἀκριβῶς ἐμελλε νὰ πράξῃ, ὅτε δευτέρα σκέψις ἀνεχάιτισεν αὐτόν. Πῶς θὰ ὀμίλει εἰς τὸν θυρωρὸν περὶ τῆς νεαρᾶς γυναίκας, ἥς ἠγνοεῖ καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα; Δὲν θὰ προσέβαλλε τὴν ὑπόληψιν αὐτῆς, διακινδυνεύων συγχρόνως νὰ καταστῇ γελοῖος;

Διήλθε ταχέως πρὸ τῆς οἰκίας, ἔφθασεν εἰς τὴν ἐσχαιάν τῆς δεινδροστοιχίας καὶ παρετήρησε μετὰ προσοχῆς ἐν τῷ μικρῷ περιβόλῳ ὅπου τινὲς ἐκάθητο ἐπὶ τῶν ἐδρῶν, ἀλλ' οὐχὶ ἐκείνη καὶ τὸ παιδίον.

— Σχεδόν οὐδέποτε ἔρχεται ἐνταῦθα, ἐπιβύρισε, μοι τὸ εἶπεν· εἰς τὸ Δάσος τῆς Βουλώνης συνήθιζε νὰ ὀδηγῇ τὸ παιδίον· μοι φαίνεται καλύτερον νὰ τὴν περιμένω εἰς τὸ Δάσος.

Διηυθύνθη πρὸς τὴν ἐξόδον τῆς Ὁτέ'ι'λ ἀποφασισμένος νὰ περιμένῃ ἐκεῖ ἐπὶ μίαν ὥραν καὶ πλέον.

Ἡ ὑπομονὴ του δὲν ὑπεβλήθη εἰς τόσον μακρὰν δοκιμασίαν. Μετὰ πέντε λεπτῶν εἶδεν ἐμφανιζομένην τὴν νεαράν γυναῖκα, καὶ ἡ καρδιά του ἤρχισε νὰ παλλῇ λίαν ἰσχυρῶς. Ἐνώπιον αὐτῆς, ἔχων τοὺς βραχίονας φορτωμένους μὲ ἕνα μικρὸν κάδον, ἐν μικρὸν χειραμάξιον καὶ ἐν μικρὸν πτύον, τὸ παιδίον ἔτρεχε, ἤρχιζε τὰ παιγνυδιὰ του.

Ὅπως μὴ ἴδῃ αὐτὸν ἡ νεαρά γυνὴ καὶ ἐνόησεν ὅτι εὐρίσκειτο ἐκεῖ περιμένον αὐτήν, ὁ Κάρλος ἐκρύβη ὕπσθεν θάμνων.

Ἡ ὥραία ἀγνωστος καὶ τὸ παιδίον διέβησαν.

Ὁ νεανίας ἐξῆλθε τότε τῆς κρύπτης του καὶ ἠκολούθησεν αὐτοὺς ἐξ ἀποστάσεως. Ἡ νεαρά γυνὴ ἠκολούθησεν ἀτραπὸν τινα καὶ μετ' ὀλίγου ἐκάθησεν ἐπὶ ἀγροτικού ἑδράνου εὐρισκομένου ἐν σκιᾷ. Ὁ μικρὸς Ἀνδρέας ὠπλισμένος διὰ τοῦ μικροῦ του πτύου, ἤρχισε νὰ σκάπτῃ τὴν ἄμμον.

Ὁ Κάρλος Λεβρέν, μὲ μεϊδιάμα ἐπὶ τῶν χειλέων, ἐπλησίασε τὴν νεαράν γυναῖκα.

— Καλημέρα σας, κυρία· εἶμαι εὐτυχέστατος διότι σὰς συναντῶ.

Αὕτη ἤγειρεν ἀποτόμως τὴν κεφαλὴν καὶ ἠρθρίασεν.

Συγχρόνως, τὸ παιδίον ἀναγνώρισαν τὸν κύριον ἑδραμὴ πρὸς αὐτόν, τείνον τοὺς μικροὺς του βραχίονας.

Ὁ νεανίας ἔκλυεν, ἤγειρε τὸ παιδίον καὶ τὸ ἠπάσθη ἐπὶ τῶν δύο παρειῶν.

Ὁ μικρὸς Ἀνδρέας ἔλαβε καὶ πάλιν τὸ πτύον του καὶ ἤρχισε νὰ πληροῖ ἄμμον τὸν μικρὸν κάδον καὶ τὸ μικρὸν χειραμάξιον.

— Κυρία, εἶπεν ὁ Κάρλος πρὸς τὴν νεαράν γυναῖκα ἥτις κατεδάμβανε τὸ ἥμισυ τοῦ ἑδράνου, μοι ἐπιτρέπετε νὰ καθίσω πλησίον σας;

— Τὸ ἑδρανὸν τοῦτο ἀνήκει εἰς ὅλον τὸν κόσμον, κύριε, ἀπεκρίθη, ἀποσυρομένη ὀλίγον· δὲν ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ σὰς το ἀπαγορεύσω.

Ὁ Κάρλος ἐκάθησεν.

Ἐκεῖνη ἐξήγαγεν ἐργόχειρον ἐκ μικροῦ κανίστρου καὶ ἤρχισε νὰ κεντᾷ, ἀλλ' αἱ χεῖρες τῆς ἔτρεμον· ἐφαίνετο στενοχωρημένη ἐκ τῆς παρουσίας τοῦ νεανίου. Ἀλλὰ καὶ οὗτος δὲν εὐρίσκειτο εἰς καλύτεραν θέσιν. Ἦτο συγκινημένος καὶ ἡ καρδιά του ἔπαλλε σφοδρότερον ἢ πρῶν.

Μακρὰ σιωπὴ ἐπεκράτησεν. Ἐπὶ τέλος ὁ Κάρλος ἔλαβεν ἐκ νέου τὸν λόγον.

— Κυρία, εἶπε μετὰ δισταζούσης φωνῆς, μὲ κίνδυνον νὰ φανῶ ἀδιάκριτος, ἐπεθύμουν νὰ σας ἀπευθύνω μίαν ἐρώτησιν.

— Ἀ!... Καὶ περὶ τίος πρόκειται, κύριε;
— Δὲν φαίνεσθε νὰ εἴσθε μεγαλύτερα τῶν δέκα ἡκτῶ ἐτῶν.

— Καὶ λοιπὸν, κύριε;
— Εἰς ποίαν ἡλικίαν τότε ὑπανδρεύθητε;
Δὲν ἠδυνήθη νὰ μὴ γελᾷ, δεικνύουσα δύο μεγαλοπρεπεῖς σειρὰς λευκῶν ὀδόντων, διαφανεῖς ὡς μαργαρίτας.

— Ἀλλὰ, κύριε, ἀπεκρίθη, δὲν εἶμαι ὑπανδρευμένη.
— Δὲν εἴσθε ὑπανδρευμένη! ἀνεφώνησε, μὴ ζητῶν νὰ κρύψῃ τὴν ἐκπληξίν του. Ἀλλὰ, ἀλλὰ, ἐψέλλισε τὸ παιδίον τοῦτο...

— Ὁ Ἀνδρέας εἶναι ἀνεψιός μου, κύριε.
Ὁ νεανίας ἠθάνθη ἀμέσως ἀνακούφισιν.
Ἡ θεία τοῦ μικροῦ Ἀνδρέου ἐκκολούθησε:
— Μὲ καλεῖ μητέρα διότι τοῦ χρησιμεύω ὡς μητῆρ.

— Ἀλλ' ἡ μητῆρ του; ἠρώτησεν ὁ Κάρλος.
Ἡ νεανίας ἐξέπεμψε στεναγμὸν καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ἐπληρώθησαν δακρύων.

— Ἀπέθανεν, ἀπεκρίθη!
— Ἀ!
— Ἀπέθανεν ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ τέκνου τῆς ἦτο ἀδελφὴ μου.

— Εἶναι λυπηρὸν. Καὶ ὁ πατήρ του;
— Ὁ πατήρ: Δὲν ἤξεύρω... Οὐδέποτε εἶδον αὐτόν.
Οὐδ' αὐτὸ τὸ ὄνομα του γνωρίζω.

Καὶ περὰ νῆστος τὰς λέξεις τούτας, ἐτέναξε καὶ ἐκλίνε τὴν κεφαλὴν.

— Δεσποινίς, εἶπεν ὁ νεανίας ζωηρῶς καὶ λίαν συγκινημένος, ἀφύπνισα ἐν ἡμῖν, πολὺ ἀδεξιῶς, θλιβεράς ἀναμνήσεις· συγχωρήσατέ μοι!

Ἡ γυνὴ ἐπ' αὐτοῦ τοὺς ὠραίους ὑγροὺς ὀφθαλμοὺς τῆς, ἐμεϊδίασεν ἠδέως καὶ θλιβερῶς, ἀλλ' ἐμεινε σιωπηλή.

(Ἔπεται συνέχεια)

K. K.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ἡ αὐτοκρατορικὴ ἔπαυλις τῶν Τιβούρων.

(Villa HADRIANA) — ὑπὸ P. GUSMAN.

ΕΠΙΓΡΑΦΗ

Ἐνθάδε κείται

Βασιλικὴ Τραϊανου

ἑτῶν 10.

Ἑλληνιστὸν Ὀρθόδοξον Χριστιανὸν, ἰδίως ὄμμασι τὸν μαρτυρικὸν θάνατον τοῦ συζύγου αὐτῆς Τραϊανου, ἑτῶν 65, καὶ τῶν υἱῶν τῆς Στεργίου ἑτῶν 26 καὶ Ἀναστασίου ἑτῶν 24, κρεουργηθέντων ὑπὸ Βουλγάρων τῇ 15ῃ Αὐγούστου 1904, ἐν Γραδοβορίῳ ἰδοῦσα, καὶ αὐτὴ πικρῶς βασάνοις ὑποβλήθεισα, ὑπέκυψεν αὐταῖς, ἐνταῦθα τελευτήσασα τῇ 27ῃ Αὐγούστου, καὶ νεκρὰ ἔτι ὑπὸ βεδήλων Βουλγαρικῶν χειρῶν ὑπεξαιρεθεῖσα καὶ ἀντεθνικῶς ἀλλοθι γαίης ταφεῖσα ἐξετάφη καὶ ἐτάφη ἐνθάδε ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν αὐτῆς Ἑλλήνων Ὀρθόδοξων Χριστιανῶν τῇ 28ῃ Αὐγούστου 1904, εἰς μαρτύριον αἰώνιον καὶ μνήμην ἅδιον!

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

Σκυθικῆς θηριωδίας ἀπνουν ἤδη κείμαι θῦμα,
Δίς ταφεῖσα, δίς βληθεῖσα εἰς τὸ τοῦ θανάτου μνήμα!
Θῦμα τῶν υἱῶν τοῦ σκότους, τῶν ἐχθρῶν τῶν λαμπηδόνων
τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἑλλάδος τῶν Ἑλλήνων Μακεδόνων!

Σύζυγον καὶ τέκνα εἶδον ἐν βασάνοις τελευτῶντας·
Εἰς πῦρ εἶδον μέσῳ φρίκης ριπτομένους, ἔτι ζῶντας.
Τῶν Βουλγαρικῶν θηρίων δολοφόνον τὴν κοπίδα,
Εἰς τὰ στήθη μου ἠσθάνθη κόπτουσαν ζωὴν
καὶ ἐλπίδα!

Μάρτυς ἔθνους καὶ θρησκείας ἡρεμος ἐνθάδε κείμαι,
Καὶ παράδειγμα τοῖς πᾶσι πίστεως μονίμου εἶμαι.
Στήθη, διαβάτα, στήθη! σὲ προστάζει ἡ πατρίς σου!
Γνώριζε: Ὁ θάνατός μου εἶναι ἡ ζωὴ καὶ ἐλπίς σου!

Θεσσαλονίκη, 28 Αὐγούστου 1904.

ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΣ

Ἡ ἐσχάτως ἐκδοθέν ἐργον τοῦ P. Gusman εἶναι ἡ ἐμβριθὴς μελέτη τῶν σωζομένων ἐρειπίων τῆς αὐτοκρατορικῆς ἐπαύλεως τῶν Τιβούρων, μοναδικῆς ἐν τῇ ἀρχαιότητι διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὸν ἐν αὐτῇ περιεχόμενον πλοῦτον. Τὸ βιβλίον τοῦτο ὀφείλει νὰ εἶναι ὁ σύντροφος τῶν περιηγουμένων τὰ Τιβούρα. Εὐρίσκει τις ἐν αὐτῷ ἀρίστην περιγραφὴν τῆς αὐτοκρατορικῆς ταύτης ἐπαύλεως καὶ λαμβάνει ἰδέαν τῶν villae urbanae τῶν Ρωμαίων ὧν ἔγμε σύμπασα ἡ Ἰταλία, ἡ Γαλατία, ἡ Ἰσπανία, ἡ βόρειος Ἀφρική, ἐνὶ λόγῳ ὀλόκληρος ἡ ἀχανὴς τῶν Ρωμαίων αὐτοκρατορία.

Αἱ villae αὗται ἀνηγείροντο συνήθως ἐπὶ τῶν ὀρέων, παρὰ τὰς ὄχθας λιμνῶν, ἢ πλησίον τῆς θαλάσσης. Δύσκολον ἀποβαίνει σήμερον νὰ φαντασθῶμεν σύνολον οἰκοδομημάτων πλουσιωτέρων καὶ ποικιλωτέρων τῶν ἀπαρτιζόντων ῥωμαϊκῆν ἔπαυλιν μὲ τοὺς ὑψηλοὺς δηλαδὴ πύργους τῆς, τὰ πολυδάπανα πτηνοτροφεία τῆς, ἐν οἷς τὰ σπανιώτερα τῶν πτηνῶν διετρέφοντο, μὲ τὰς παλαιστράς τῆς καὶ τα λοιπὰ δευτερεύοντα παραρτήματα, μὲ τοὺς ἐκτεταμένους κήπους τῆς, ἐν οἷς ῥυακὲς, πηγαί, πίδακες εὐρίσκοντο ἐν ἀφθονίᾳ προσδίδοντες ἰδιαίτην γοητευτικὴν ὠραιότητα. Τὸ σχέδιον τῶν οἰκημάτων τούτων ἦτο γενικῶς περίπου τὸ αὐτό, ἐκτὸς μεταλλαγῶν ἐπιβαλλομένων ὑπὸ τῶν τοπικῶν συνθηκῶν καὶ τῶν κλιματολογικῶν ἀπαιτήσεων.

Γνωστὸν εἶναι ὅτι ἡ βασιλις τῶν ἐπαύλεων — ἄς μοι ἐπιτραπῇ ἡ ἔκφρασις — ἡ villa Hadriana ἐκτίσθη ὡς τὸ ὄνομα δεικνύει ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανου, ὅστις ἠθέλησε νὰ περιλάβῃ ἐν αὐτῇ ἀπομίμησιν τῶν διασημοτέρων ἀρχιτεκτονικῶν ἐργῶν καὶ θελκτικωτέρων τοπειῶν τῶν χωρῶν, ἄς ἐπισκεφθῇ. Τὸ Πρυτανεῖον, τὴν Ἀκαδημίαν, τὴν Ποικίλην Στοᾶν τῶν Ἀθηναίων, τὸν Κάνωπον τῆς Αἰγύπτου, τὴν κοιλάδα τῶν Τεμπῶν τῆς Θεσσαλίας. Σήμερον τρία μόνον δύναται ὁ ἐπισκέπτης ἀσφαλῶς νὰ διακρίνῃ τὴν κοιλάδα τῶν Τεμπῶν, τὴν Ποικίλην Στοᾶν καὶ τὸν Κάνωπον. Περὶ αὐτῶν ἕτερα οἰκοδομήματα ἠγείροντο: Τὸ ἑλληνικὸν θέατρον, ἐν ᾧ ἐδιδάσκοντο ἑλληνικὰ ἔργα, τὸ λατινικόν, ἐν ᾧ λατινικὰ, τὸ Ὀδεῖον, ἡ Βιβλιοθήκη, τὸ Στάδιον πλησίον τῆς Ποικίλης Στοᾶς, καὶ μυστηριώδεις ὑπόγειον « Ἀδης » ὀνομαζόμενον.

Ἐκ πρώτης ὄψεως δύναται τις νὰ νομίσῃ ὅτι ὁ Ἀδριανὸς ἔκαμεν ἀπλῶς δουλικὴν ἀντιγραφὴν. Ὁ κ.

Gusman όμως ἐν τῷ ἔργῳ του ἀποδεικνύει ὅτι τὰ πάντα διερρύθησε πρὸς τὴν Ῥωμαϊκὴν καλαισθησίαν, εἰπαρχῶν τὸν θόλον, στοιχείου σπάνιου ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἀρχιτεκτονικῇ, χαρακτηριστικὸν δὲ τῆς Ῥωμαϊκῆς. Κατώρθωστε μιμούμενος νὰ μείνῃ πρωτότυπος, νὰ δημιουργήσῃ ἐνότητά, ῥυθμὸν ἴδιον. Ἐὰν δὲ σπουδαιότερον διὰ τῆς πρὸς τὴν τέχνην λατρείας καὶ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ του, κατώρθωσεν ἀπ' ἐνὸς μὲν νὰ ἀνακόψῃ τὴν παρχικὴν αὐτῆς, ἀπ' ἑτέρου δὲ νὰ μᾶς διαφυλάξῃ πληθώραν ἀπομιμήσεων ἔργων πρωτοτύπων ἀπολωλότων διὰ παντός.

Π. Α. Π.

Ἐφέλειαι ἐκ τῆς μελέτης τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων.

Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ ἐκφωνηθέντος κατὰ τὴν τελευταίαν γενικὴν Συνέλευσιν ὑπὸ τοῦ K. Pottier, προέδρου τοῦ Συλλόγου πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν Ἑλληνικῶν σπουδῶν ἐν Γαλλίᾳ, ἀποσπῶμεν περικοπὰς, ἐναίς ὁ ρήτωρ προσπαθεῖ νὰ καταδείξῃ τὰς ἐκ τῆς μελέτης τῶν ἀθανάτων ἔργων τῶν προγόνων μας προκυπούσας ὠφελείας· θεωρεῖ αὐτὰ ἐξαιρετικὸν μέσον πρὸς μόρφωσιν πνευμάτων καὶ χαρακτήρων καταλλήλων νὰ προσαρμοσθῶσιν εἰς τὰς συνεχῶς μεταβαλλομένας συνθήκας τοῦ βίου τῶν λαῶν.

«Ὅταν βλέπῃ τις τὸ πλῆθος τῶν ἐξάρχων τοῦ πνεύματος οὓς αἱ ἑλληνικαὶ μελέται ἐμόρφωσαν ἐν τῇ χώρᾳ μας, ἱστορικοὺς δηλονότι, γλωσσολόγους, φιλοσόφους, ἀρχαιολόγους, καλλιτέχνας, φιλόλογους, ὅταν γνωρίζῃ τὸν βίον των, τὸν τε δημόσιον καὶ τὸν ἰδιωτικόν, τὴν διαγωγὴν των, ἐν τε τῇ οἰκογενεῖᾳ καὶ τῇ πολιτείᾳ, βεβαίως θέλει πεισθῆ ὅτι τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ὠφέλησαν αὐτούς. Καὶ ἐάν τις τοὺς ἡρώτα ποθεν ἤντησαν τὴν ἐννοίαν ταύτην τοῦ πλήρους δράσεως καὶ σώφρονος βίου των, θὰ ἠδύνατο νὰ ἀπαντήσῃ δεικνύοντες τὰ βιβλία των, ὅπως ἀπήτησεν ὁ γηραιὸς Ῥωμαῖος, ὅστις κατηγορηθεὶς ἐπὶ μαγείᾳ, ἔφερε πρὸ τοῦ λαοῦ τὰ ἄροτρα του μετὰ τὴν στίβουσαν ἴνυν, καὶ τοὺς εὐρώστους υἱοὺς του λέγων: «Ἴδου τὰ φίλτρα μου».

Ἐπερὶ τῆς ἀνατροπῆς ταύτης λέγει ὁ κ. Pottier, μορφοῦται παρὰ πολλοῖς ἐν εἶδος « θρησκείας τοῦ ὠραίου » λατρείας ἀπευθυνομένης τόσον εἰς τὸ ἠθικὸν κάλλος ὅσον καὶ εἰς τὴν αἴγλην τῶν ἀντικειμένων τῆς αἰσθήσεως.

«Ὁ ἀνατραφεὶς δι' ἑλληνικῶν ἔργων, μακθάνει νὰ περιφρονητὸν τὸ ἄσχημον πανταχοῦ ὅπου τὸ συναντᾷ, καίτοι τὸ ἰδεῖναι τοῦτο δὲν ἀντιστοιχεῖ πλέον ἀκριβῶς πρὸς τὸν

βίον τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, μὴ ἀπηλλαγμένον (ὅπως παρὰ πᾶσι τοῖς λαοῖς) σφαλμάτων, πλανῶν, ἐλαττωμάτων, ἐλλείψεων, ὀφείλει ἐν τούτοις εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅτι ἔχει καλλίτερον, διότι ἐμπνέεται ἐκ τοῦ διαγούστος πνεύματός της καὶ τῶν πρὸς τὴν πρόδον προσπαθειῶν, διότι λαμβάνει ὡς ὀδηγὸν τοὺς σοφοὺς ἐκείνους ὧν τινες ὑπῆρξαν τὰ διαγύστερα πνεύματα ἐξ ὧν ὁ κόσμος ἐγνώρισεν. Ἐπερὶ τῆς ἀκόμῃ τῆς πραγματικῆς Ἑλλάδος μία ἰδιαιτέρις Ἑλλάς, εἶδος πατρίδος τοῦ καλοῦ, μορφοῦται τότε παρ' ἐκάστην ἡμῶν καὶ διέπει τὸ ἐσωτερικὸν μας ὄν.

Τοιαῦται εἶναι, κύριαι, αἱ ὠφελείαι ἅς προσπορίζεσθε ἐκ τῆς διαρκούς μελέτης τῆς ἀρχαιότητος. Ἐντὶ νὰ σᾶς ἀπομακρύνῃ τοῦ παρόντος, ἡ ἀρχαιότης σᾶς ἐπαναφέρει διαρκῶς καθιστῶσα αὐτὸ ἀντιληπτότερον, ἀναιροῦσα τὸν μάταιον τοῦ χρόνου φραγμὸν ὅστις ὑψοῦται μεταξὺ ἡμῶν καὶ ἐκείνων, οἵτινες δὲν ὑπάρχουσι πλέον, θέτουσα πρὸ ὀφθαλμῶν σᾶς τὸν ἐσωτερικὸν εἰρμὸν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Ἡ μεγάλη λέξις τῶν νεωτέρων χρόνων, ἡ ἀλληλεγγύη, δὲν ἐφαρμόζεται μόνον ἐπὶ τῶν ζώντων, ἐνώνει ἐν ἐνὶ καὶ αὐτῷ ἀδελφικῷ αἰσθηματι, ὅλους ἐκείνους οἵτινες ὑπῆρξαν « ἄνδρες καλῆς θελήσεως » ἀλλοτε καὶ σήμερον. Καὶ εἶνα: Ἑλλῆν ἐκεῖνος ὅστις πρῶτος ἀνεκήρυξε καὶ ἐπήνεσε τὸ συνεχές τῆς ἀνθρωπίνης προσπαθείας, εἶνα ὁ Περικλῆς, ὅστις ἐν τῷ ἐπικηδείῳ λόγῳ ὃν μᾶς διέσωσεν ὁ Θουκυδίδης (36 II), δεικνύει τὴν Ἀθηναϊκὴν πατρίδα δημιουργηθεῖσαν διὰ τοῦ τριπλοῦ μοχλοῦ τῶν προγόνων, τῶν πατέρων καὶ τῶν πολιτῶν. Ὁραία διατύπωσις σκέψεως, ἥτις δὲν ἐγκλείει μόνον τὴν ἱστορίαν ἐνὸς λαοῦ, ἀλλὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ὅλης ἀνθρωπότητος».

Π. Α. Π.

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 28 — Ἐγένετο ἡ μεγίστη μεταξὺ Ῥώσων καὶ Ἰαπώνων μάχη ἐν Λιάο-Γιάγκ.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 15 — Ἐγεννήθη ὁ διάδοχος τῆς Ἰταλίας ὀνομασθεὶς Οὐμβέρτος πρίγκηψ τοῦ Piémont.

